Влада – Радам !

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради України

◆ № 37 (537) ◆ П'ятниця, 26 лютого 1993 року ◆ Ціна 5 крб.

ВІД ЕЙФОРІЇ—ДО РЕАЛІЗМУ

Нотатки із зустрічі Президента України Леоніда Кравчука із своїми представниками у районах 25 лютого 1993 року

Президент України Леонід Кравчук, дипломатичністю якого одні захоплюються, а інші вважають, що він повинен час від часу «грюкати кулаком», під час цієї зустрічі був гранично відвертим. І не лише тому, що в залі сиділи представники Президента України. На мою думку, Леонід Макарович вирішив без усіляких недомовок під час відповідей на запитання чітко розставити всі крапки над «і». А за спокійним тоном відчувалася стурбованість долею держави. Та і в залі на відміну від попередньої зустрічі не було ейфорії та вигуків на зразок «конфлікт між представницькою та державною владою вигуманий журналістами». Ще раз підтверджується істина, що найменші тертя у вищих органах влади, навіть необережне слово десятикратно і звульгаризовано відлунює на місцях...

Дана зустріч з представниками Президента у районах України, які протягом двох тижнів навчались у Центрі підвищення кваліфікації кадрів Інституту державного управління і самоврядування при Кабінеті міністрів, була черговою. Протягом навчання вони мали можливість спілкуватися з Першим заступником Голови Верховної Ради України Василем Дурдинцем, віце-прем'єр-міністрами Юлієм Йоффе, Миколою Жулинським, Віктором Пинзеником, радниками Президента України, керівниками служб міністерств і відомств. Але відповіді на деякі запитання слухачі могли одержати лише від Президента.

(Закінчення на 2-й стор.).

Україна — НАТО: політичні консультації

23—24 лютого в Брюсселі відбулись українсько-НАТОвські політичні консультації. В них взяли участь голова постійної Комісії Верховної Ради у закордонних справах Дмитро Павличко, заступник міністра закордонних справ, голова Національного комітету з питань роззброєння Борис Тарасюк, директор Національного інституту стратегічних досліджень Сергій Пирожков, інші офіційні особи з України. НАТО представляли члени Політичного комітету Північно-Атлантичного союзу.

Дмитро Павличко зазначив: наша делегація прибула сюди з метою визначення можливості тіснішої співпраці України з НАТО в рамках Північно-Атлантичної Ради співробітництва, аналізу взаємин східноєвропейських держав.

Одним з досить важливих питань, які цікавлять НАТО, є взаємини України з її сусідами, зокрема з Росією. Тут ми хочемо викласти нашу позицію. Вона полягає в тому, що свої взаємини з іншими державами Україна будуватиме не приносячи жертв, як це було раніше, а на основі рівноправності і справедливого партнерства.

Звісно, продовжував він, на порядку денному залишається питання надання країнами НАТО гарантій безпеки Україні. Ми вимагаємо гарантій у формі міждержавних угод, в першу чергу між Україною і Росією, між Україною та країнами НАТО.

ДЕРЖАВНИЙ прапор України урочисто піднято в центрі американської столиці на щоглі перед новим комплексом будинків Посольства України в США. У церемонії взяла участь офіційна делегація, що прибула з Києва на чолі із заступником міністра закордонних справ України Юрієм Рилачем.

З визначною подією народ України привітав помічник державного секретаря США Річард Д. Каузларич. Він висловився за продовження співробітництва й демократичного партнерства України й Сполучених Штатів.

Делегація з України поклала на американський грунт привезену з території всесвітньовідомої Софії Київської українську землю.

Під сполохи бліців заступник міністра закордонних справ Юрій Рилач і посол України в США Олег Білорус перерізали синьо-жовту стрічку на головному вході до будинку посольства.

Є РОБОТА ДЛЯ МОЛОДИХ І ЧЕСТОЛЮБНИХ

Зустріч міністра закордонних справ України Анатолія Зленка із студентами Києво-Могилянської академії відбулася минулої середи в стінах цього відродженого навчального закладу.

У своєму передньому слові гість зорієнтував слухачів, на що спрямована зовнішня політика нашої держави, з якими проблемами довелося зіткнутися зовнішньополітичному відомству України після проголошення незалежності республіки. Однією з них була і поки що, певною мірою, залишається кадрова.

— Для ефективної діяльності будь-якого органу потрібні фахівці, — сказав Анатолій Зленко. — На жаль, наше відомство відчуває потребу в кваліфікованих спеціалістах. Водночас шукаємо здібну молодь, щоб залучити її до співпраці.

— Повинен вам сказати, — мовив на закінчення зустрічі Анатолій Зленко, — що Україна має власну виважену зовнішньополітичну концепцію, чітко визначені пріоритети. Якщо говорити про держави, то тут серед перших варто назвати з близького зарубіжжя Росію, з далекого — Польщу, Німеччину. Але реалізувати заплановане з максимальною користю для нашої держави неможливо без активної участі молодої генерації.

Сергій ДАНИЛЕНКО.

РОБОТА НАД «СТАРТОМ»

Робоча депутатська група з питань, пов'язаних з ратифікацією ВР України Договору про скорочення і обмеження стратегічного наступального озброєння «СТАРТ-1» та Договір про нерозповсюдження ядерного озброєння, 25 лютого на черговому засіданні розглянула політико-правові питання ліквідації ядерного озброєння. Було обговорено висновки експертів щодо політико-правових аспектів ядерного роззброєння України, проведено дискусії стосовно ряду міждержавних правових актів.

5 березня вирішено провести відкрите засідання робочої групи за участю експертів, представників органів виконавчої влади, причетних до проблеми ядерного роззброєння, а також акредитованих при Верховній Раді України журналістів.

ВРАНЦІ 25 лютого «Останкіно» сповістило світ про те, що через надмірну заборгованість України за квотове постачання газу Росія вже добу як різко скоротила його подачу. Начальник паливно - транспортного управління Міністерства енергетики України Юрій Насєдкін спростував цю інформацію, повідомивши, що 24 лютого Україна одержала з Росії навіть на 1 мільярд кубометрів газу більше за плановий рівень. Втім, за його словами, остаточна структура поставок газу в Україну буде затверджуватись на зустрічі прем'єр-міністрів обох країн Леоніда Кучми і Віктора Черномирдіна 28 лютого у Москві.

ДОЛАР АБО ЖИТТЯ!

Аптека по вулиці Прорізній у Києві. Просто посередині фойє стаціонарної лікарні — торгівля дефіцитними ліками. Тільки за ВКВ.

Не на ринку, не з-під поли, а в державному лікувальному закладі. Наша безплатна охорона здоров'я переходить на валюту, якої немає ні в нас, ні в неї самої. Але до якої ж міри треба перестати поважати свої власні грошові знаки, щоб саме так ставити питання: «Долар або життя»?

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

ВІД ЕЙФОРІЇ — ДО РЕАЛІЗМУ

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

Зокрема хвилює проблема соціального захисту. Відповідаючи на це запитання, Президент України зазначив, що все залежатиме від того, який устрій і яку державу ми будуємо: парламентську, президентську чи парламентсько-президентську, буде вона унітарною чи з елементами федералізму. Одержавши відповіді на ці запитання, можна буде чітко визначити роль і місце представника Президента. На сьогодні він є представником державної влади.

Леонід Макарович не приховував, що однією з проблем, яка його нині непокоїть, є спроба передати Радам всі державні повноваження. Особисто Президент України дотримується точки зору, що самоврядні органи повинні мати сильні виконавчі функції, а президентські — контрольні загалом і щодо державних структур зокрема. Він також вважає: область за своїми правами не може прирівнюватися до Республіки Крим. Кожна з них має користуватися правами самоврядності.

На думку Президента України, нині всі сили слід зосередити на прийнятті нової Конституції України. І лише після цього проводити вибори органів місцевої влади. Щоб потім не робити перевиборів. Основний Закон має бути прийнятий Верховною Радою, оскільки вона наділена такими повноваженнями. Однак тут виникають деякі сумніви. Як засвідчили вибори Конституційного суду, політичні сили у вищому законодавчому органі різко поляризувалися. Щоб не дійшло до конфронтації під час прийняття Конституції, необхідно вже зараз в ході дискусій, засідань, компромісів дійти спільної думки.

В економіці, як зазначив Леонід Макарович, необхідне регулювання, але воно не повинно переходити в диктат.

Президент України відповів також на ряд запитань відносно державотворення, економічного стану України, її безпеки, розбудови армії.

Василь ТУГЛУК,
парламентський оглядач.

У комісіях Верховної Ради України

У перерві між пленарними засіданнями народні депутати України працюють у постійних комісіях, своїх виборчих округах, використовують інші форми депутатської діяльності.

24 лютого відбулося засідання робочої групи Комісії у питаннях соціальної політики та праці, яка готує проект Закону про колективні договори і угоди. Народні депутати і фахівці — юристи, економісти, представники профспілок розглянули, зокрема, пропозиції до законопроекту, подані Кабінетом міністрів.

— Чорнова робота над проектом,— зазначив заступник голови Комісії Геннадій Ванєєв,— завершується. Незабаром він буде обговорений на одному з засідань Комісії і після внесення до нього остаточних поправок і уточнень винесений на розгляд сесії Верховної Ради. Гадаю, що це станеться в другій половині березня.

У визначений час ведуть прийом громадян голови комісій Верховної Ради. Зокрема, понад 30 відвідувачів побувало протягом кількох годин у голови Комісії з прав людини Стефана Батюшка. Вони приїхали з Республіки Крим, Вінницької, Дніпропетровської, Житомирської, Київської, Одеської та інших областей України, щоб порушити питання як державного, суспільного значення, так і особистого характеру. Вносилися, зокрема, пропозиції по розробці ряду положень щодо порядку оформлення документів для виїзду за кордон на постійне місце проживання, висловлювалися скарги на судові рішення, прохання допомогти у поновленні на роботі та інші. По всіх зверненнях зроблені відповідні доручення або дано роз'яснення щодо можливості їх вирішення.

Комісія з питань гласності і засобів масової інформації, готуючи до другого читання проект Закону про телебачення і радіомовлення, спільно з об'єднанням «Нова Україна» провели його громадське обговорення.

Прес-центр Верховної Ради України.

ВАМ — НЕСЛАВА, УКРАЇНІ — БЕЗСМЕРТЯ

Нотатки з приводу

Був референдум 1 грудня 1991 року. І було висловлено на ньому волю народу. І того ж самого дня було всенародно обрано Президента України. Та досі декому в московських газетах це не «нравится» і своє не «ндравится» вони поспішають під будь-яким приводом донести до своїх читачів. Замість того, щоб пропагувати дружбу народів і держав, взаємно підтримувати становлення.

Та цього разу привід виразити себе шовіністи обрали вже зовсім обурливий.

Втім, читайте самі.

«Правда», 23 лютого ц. р.

КОМУ — БЕССЛАВИЕ, А КОМУ — БЕССМЕРТИЕ

В минувшее воскресенье жители поселка Октябрьский на Гомельщине встречали Леонида Кравчука. Он приехал сюда с семьей, чтобы навестить могилу своего отца. О том, что Макар Алексеевич Кравчук, 49 лет считавшийся без вести пропавшим, геройски погиб за Советскую Родину и захоронен на белорусской земле, стало известно в дни минской встречи глав государств СНГ, проходившей в конце января.

Октябрьский район — земля знаменитой Рудобельской республики. В лихую годину войны немцы занимали ее не больше четырех дней. Остальное время здесь развевалось красное знамя, осенявшее обширную партизанскую зону, действовала Советская власть, которую так стремились и не смогли уничтожить фашисты.

И жалкими, неубедительными выглядели попытки Президента Украины доказать, что бывший Союз — это большая казарма с общей кухней, а его развалины, состоящие из «суверенных государств», — желанные «коттеджи». Все это казалось кощунственным. Особенно здесь, на священной земле Рудобельской республики, рядом с могилой Макара Кравчука и его товарищей.

Виктор ДРОЗД,
Олег СТЕПАНЕНКО.
(Спец. корр. «Правды»).
Гомельская область.

Як можна опускатися до такого? Людина знайшла могилу батька, поїхала вклонитися праховi. Справа сумна й особиста. І разом з тим така, що ще однією ниткою з'єднує дві слов'янські держави — Україну й Білорусь. Та ні, «Правда» й тут має вилити свою жовч. А що ж із моральністю, товариші? Чи вона знову — класове поняття? Перед цим «Правда» придумала, що Президент України, перебуваючи в Донбасі, не зустрівся с шахтарями. Звідки така сліпота? Також — класова?

Так, у селищі Октябрський Президент України на запитання жителів відповів, що краще всім жити у своїх будинках і дружити, ніж будувати казарму з загальною кухнею. І Станіслав Шушкевич його підтримав: дружитимемо, але без загальної кухні. Така була розмова. Проте—не догодили «Правде» лідери двох держав і вона їм виписала «неславу». А жителі Октябрського — люди тямущі й чуйні, і вони дружно запросили Леоніда Кравчука приїздити частіше. Президент України обіцяв і сказав, що ми обов'язково подолаємо труднощі в будівництві молодих держав і житимемо в дружбі й братерстві. То скажіть, що в цьому поганого? Що тут не відповідає волі двох народів і держав?

«Комсомольская правда» 24 лютого зайшла в атаку на Президента України з іншого флангу. В статті «Привет с Первого Украинского» ця газета, вже вкотре, нагадує біографію Леоніда Макаровича. І дає свою оцінку: «Политикам свойственно периодически менять точки зрения. Но иногда это сделать просто невозможно: каждая из точек в свое время слишком хорошо аргументировалась».

Чи так уже й неможливо? Шановна «Комсомолка»! Перечитай свої підшивки десятип'ятирічної давності й порівняй із собою нинішньою. Що ти проповідувала тоді і що сповідуєш зараз? Це за старої навіть назви — «Комсомольская правда», тобто правда комсомолу, комуністичної спілки молоді. Вдумалися? Смішно не стало? Ото ж бо й воно. Та дуже вже хочеться пересварити політичні сили в Україні, скористатися з будь-якої ситуації для вбивання своїх клинів, штучно пристебнути Президента до якоїсь політичної сили, привнести розкол. Може, мовляв, і затріщить їхня незалежність.

У нас є свої проблеми. І п[олі]тичні сили в Україні — зовсі[м] не зібрання благородних дівиць. Є суперечки. Є свої розумниці, а є й свої придурки. На кшталт тих, хто розбив меморіальні дошки в будинку Спілки письменників. Що ж, у сім'ї не без виродка. Та наші проблеми — це наші проблеми. Охоче приймемо й добру критику зі сторони, і добру пораду, й допомогу.

Але чітко розрізняємо і безславні заміри розколоти нас і погріти на цьому руки. І від цього, сподіваюсь, стаємо ті[ль]ки міцнішими й дружнішим[и].

Сергій ПРАВДЕНКО.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ПРО ЗАХОДИ У ЗВ'ЯЗКУ З 60-МИ РОКОВИНАМИ ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ

Підтримуючи ініціативу ряду об'єднань громадян у нашій країні та за рубежем, на знак вшанування світлої пам'яті мільйонів безневинних жертв голодомору в Україні у 1932—1933 роках та з метою привернути увагу світової громадськості до цієї трагічної події **постановляю:**

1. Провести у вересні 1993 року Дні Скорботи і Пам'яті жертв голодомору в Україні у 1932—1933 роках.

2. Утворити Організаційний комітет з підготовки та проведення заходів у зв'язку з 60-ми роковинами голодомору в Україні.

Затвердити персональний склад Організаційного комітету (додається), **Жулинського** Миколу Григоровича — головою Організаційного комітету.

3. Організаційному комітету подати Кабінету Міністрів України план заходів та кошторис витрат, пов'язаних з проведенням Днів Скорботи і Пам'яті в Україні.

Міністерству культури України за участю Міністерства освіти України, Міністерства закордонних справ України, Академії наук України, Ради Міністрів Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а також творчих спілок, інших громадських та релігійних організацій забезпечити належну підготовку проведення заходів Днів Скорботи і Пам'яті в Україні.

4. Державній телерадіомовній компанії України, іншим засобам масової інформації організувати широке висвітлення трагічних подій голодомору 1932—1933 років в Україні та заходів, пов'язаних із проведенням Днів Скорботи і Пам'яті в Україні.

5. Міністерству закордонних справ України, Комісії України у справах ЮНЕСКО звернутися до ЮНЕСКО з пропозицією про внесення 60-х роковин голодомору в Україні до Календаря річниць видатних людей та історичних подій у галузі освіти, науки, культури і комунікацій.

6. Кабінету Міністрів України забезпечити фінансування витрат на проведення Днів Скорботи і Пам'яті в Україні.

Президент України
Л. КРАВЧУК

м. Київ
19 лютого 1993 року

СКЛАД

Організаційного комітету з підготовки та проведення заходів у зв'язку з 60-ми роковинами голодомору в Україні

Жулинський Микола — Віце-прем'єр-міністр України, голова Оргкомітету

Дзюба Іван — Міністр культури України, заступник голови Оргкомітету

Драч Іван — народний депутат України, голова ради Товариства зв'язків з українцями за межами України, заступник голови Оргкомітету.

Мейс Джеймс — професор університету штату Іллінойс (США), заступник голови Оргкомітету

Ковбасюк Микола — головний спеціаліст відділу з питань освіти, культури, охорони здоров'я і соціального забезпечення Кабінету Міністрів України, відповідальний секретар Оргкомітету

Міщенко Олександр — письменник, відповідальний секретар Оргкомітету

Бєліков Михайло — перший секретар правління Спілки кінематографістів України

Василик Михайло — голова Управи Української центральної репрезентації (Аргентина)

Гончар Олесь — письменник, голова Української Ради Миру

Дячук Уляна — голова Українсько - американської координаційної ради, президент Української Народної Ради (США)

Ємець Олександр — народний депутат України, Радник Президента України з політико-правових питань

Каленик Дмитро — заступник голови Всеукраїнської асоціації дослідників голоду-геноциду 1932—1933 рр. в Україні

Капштик Іван — Представник Президента України в Київській області

Коваль Омелян — голова Координаційного осередку громадських центральних і крайових установ Європи (Бельгія)

Конквест Роберт — письменник (США)

Кульчицький Станіслав — заступник директора Інституту історії України Академії наук України

Лозинський Аскольд — голова Українського Конгресового Комітету Америки (США)

Мазур Володимир — Президент Української Народної Помочі (США)

Михайлюк Богдан — голова Асоціації українців Білорусі «Ватра»

Мовчан Павло — народний депутат України, голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка

Моравський Михайло — голова Союзу українських організацій Австралії

Мушкетик Юрій — голова Спілки письменників України

Павличко Дмитро — народний депутат України, голова Комісії Верховної Ради України у закордонних справах

Прилоус Григорій — по[с]тійний представник Товариства зв'язків з українцями за межами України в Кубані

П'ятаченко Григорій — Міністр фінансів України

Романів Олег — президент Конгресу українців Канади

Руденко-Десняк Олександр — президент видавничого концерну «КІМОС», головний редактор газети «Український кур'єр» (м. Москва)

Салій Іван — Предста[в]ник Президента України [в] місті Києві

Соколик Оксана — президент Світової федерації українських жіночих організацій (Канада)

Станкович Євген — секретар правління Спілки композиторів України

Таланчук Петро — Міністр освіти України

Танюк Лесь — народний депутат України, голова Комісії Верховної Ради України з питань культури та духовного відродження

Толочко Петро — голова Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

Федорак Богдан — віцепрезидент Українського Конгресового Комітету Америки (США)

Чепелик Володимир — голова Спілки художників України

Чорновіл В'ячеслав — народний депутат України, голова Народного Руху України

Шимко Юрій — президент Світового конгресу вільних українців (Канада)

Шпара Ігор — президент Спілки архітекторів України

Янко Дмитро — перший заступник голови правління Українського фонду культури.

Секретар Адміністрації Президента України
М. ХОМЕНКО

КОЛИ МАТИМЕМО ЦИВІЛІЗОВАНУ АДВОКАТУРУ?

Точка зору

Про адвокатуру останнім часом точиться багато розмов на різних рівнях і з різного приводу, але не завжди компетентно, об'єктивно, виважено і коректно.

На жаль, деякі народні депутати штучно нагнітають пристрасті навколо адвокатури, блокують прийняття прогресивних законодавчих актів, що стосуються діяльності адвокатів і навіть вносять пропозиції щодо введення спеціальної норми про кримінальну відповідальність адвоката.

При цьому нехтують тим, що, як і кожна цивілізована держава, Україна повинна мати сильну, незалежну адвокатуру, наділену значними правами, спроможну не тільки на високому професійному рівні виконувати свої складні завдання у нових соціально-економічних умовах, а й організаційно забезпечити таке виконання. Чи існують сьогодні для цього всі необхідні, в тому числі організаційні і соціальні, умови? Однозначно можна відповісти — ні.

З впровадженням ринкових відносин виникла потреба у значному збільшенні кількості і рівня кваліфікації юристів для надання юридичної допомоги не тільки громадянам, а й господарським структурам, гостріше стала відчуватися подальша недоцільність існування адвокатури у вигляді корпорації закритого типу. Між тим, монополія колегій адвокатів, штучне обмеження чисельності адвокатів самими колегіями сприяли появі не тільки правових кооперативів, а й створенню, по суті, альтернативної, не завжди достатньо кваліфікованої, служби по наданню правових послуг населенню шляхом видачі Мінюстом ліцензії на здійснення юридичної практики.

На ці та інші проблеми Спілка адвокатів України відповіла підготовкою проекту Закону про адвокатуру. Недавно Закон України «Про адвокатуру» набрав чинності. Він передбачає нові організаційні засади адвокатури, розширює професійні та соціальні права адвокатів, сприяє більш ефективному здійсненню захисту прав та свобод громадян, відстоюванню інтересів юридичних осіб. Закон є значним кроком у демократизації адвокатури, наближає її до світових стандартів. Не все вдалося нам відстояти у цьому Законі. Зокрема, більш широкими мають бути професійні права адвоката, необхідна повна належність до адвокатури кваліфікаційно-дисциплінарних комісій тощо.

Але, як і більшість інших, цей Закон є законом перехідного періоду, і навіть те, що вдалося в ньому відстояти — значна перемога демократичних сил.

Будь-які сумніви щодо доцільності заміни старого Положення про адвокатуру Української РСР новим Законом «Про адвокатуру», який нині настійливо мусується деякими адвокатами, безпідставні, бо не можна не привести всі ланки судової системи відповідно до змін у суспільстві, вимог міжнародних угод тощо.

Тому цілком закономірно, що прийняття Закону «Про адвокатуру» було передбачено на першому етапі проведення судово-правової реформи України.

Не справдилися прогнози тих, хто стверджував, що Закон «Про адвокатуру» ліквідує колегії адвокатів. Цей Закон серед різних форм адвокатських об'єднань зафіксував подальше існування колегій адвокатів як найдревнішої форми об'єднання адвокатів. Законодавчо тепер закріплений процес, що відбувався у багатьох колегіях адвокатів — перехід юридичних консультацій на госпрозрахунок.

Чи не найбільшим проявом демократизації адвокатури є надання в Законі адвокатам права самостійно обирати форму свого об'єднання та визначати у статуті останнього організаційні засади, керівні органи та їх компетенцію, фінансові питання і навіть дисциплінарну практику.

Значною гарантією реалізації права на адвокатську професію є те, що, на відміну від старого порядку, за якого президіями колегій адвокатів було узурповано право надання та позбавлення статусу адвоката за їхнім власним розсудом, тепер цього статусу юрист набуває назавжди на підставі іспитів, а припинити його дію і анулювати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю може лише кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури за поданням дисциплінарної палати, більшість членів якої — адвокати. Суттєво є ще одна гарантія — це рішення може бути оскаржено до Вищої дисциплінарної колегії адвокатури та до суду.

Адвокатський колектив самостійно у визначеному ним порядку вирішуватиме, чи приймати до об'єднання конкретного адвоката. Цим, мабуть, буде, нарешті, викорінений протекціонізм.

Здобуття права займатися адвокатською діяльністю, як в усьому цивілізованому світі, склавши іспити, стане значною гарантією високого професіоналізму адвокатів; значно розширені професійні права адвоката надаватимуть йому можливість належним чином захищати права та відстоювати інтереси юридичних та фізичних осіб.

Як в усіх країнах світу, адвокатура в Україні передбачалася за концепцією судово-правової реформи і за Законом «Про адвокатуру» як єдина організація, покликана надавати юридичну допомогу на професійних засадах. З набиранням чинності Закону, цілком природно, повинна бути припинена видача Мінюстом ліцензій на здійснення юридичної практики. Але цього не сталося і за невелику плату без будь-яких проблем, пов'язаних із складанням іспитів, забезпеченням якості юридичної допомоги, уникаючи дисциплінарної відповідальності та обов'язку матеріального відшкодування в разі низького професійного рівня роботи, юрист-підприємець стає на один щабель з адвокатом та набуває, не зрозуміло, правда, на яких підставах, професійних прав, наданих адвокатові.

Таке становище неприпустиме, хоча за нього й ратують окремі народні обранці у Верховній Раді. Україна — єдина держава, в якій крім адвокатів наданням юридичної допомоги паралельно з ними займаються підприємці.

Продовження видачі ліцензій на здійснення юридичної практики призведе до загибелі адвокатури.

Цілеспрямовано робиться все можливе, аби адвокатура не набула в нашій країні значення, притаманного їй в усьому цивілізованому світі. Інакше не можна пояснити той опір, який було вчинено народними депутатами нормам проекту Закону «Про адвокатуру», що стосувалися професійних прав адвоката, безпрецедентне затягування прийняття цього Закону, блокування внесення змін та доповнень до Кримінально-процесуального кодексу України, що стосуються захисника. Треба зауважити, що Концепція цих змін була запропонована Генеральною прокуратурою. Проект змін до конкретних статей готувався Мінюстом, а над останньою редакцією працювали юристи-практики з усіх відомств, відомі вчені. Некомпетентні виступи на сесії Верховної Ради, упередженість, пересмикування окремих правових понять, залякування тим, що надання захисту додаткових прав призведе до паралічу слідчих органів, не до лиця професіоналам з нібито демократичним світоглядом.

З цього приводу Голова Верховної Ради України І. Плющ на прес-конференції 10 лютого висловив здивування позицією деяких народних депутатів щодо адвокатури. Занепокоєння викликає й те, що в нашій державі не передбачено гарантій для малозабезпечених громадян на одержання безкоштовної юридичної допомоги. У багатьох країнах світу існують спеціальні фонди, урядом виділено значні кошти, за рахунок яких надається юридична допомога малозабезпеченим верствам населення. Немає сумніву в тому, що Конституція нашої держави, яка бажає бути правовою, повинна мати такі гарантії. Спілка адвокатів України неодноразово ставила питання про те, що терміновому перегляду підлягають визначені Кабінетом міністрів України суми і порядок оплати праці адвоката по кримінальних справах за рахунок держави. Сьогодні кошти, які виділяє держава на вказані цілі, є суто символічними і до того ж, як не дивно, і вони підлягають оподаткуванню, хоча традиційно держава звільняла адвокатуру від державних та місцевих податків і зборів.

Крім того, громадянам завжди гарантувалася доступність юридичної допомоги завдяки її помірної вартості, що досягалося шляхом звільнення адвокатури від оподаткування. Декрети Кабінету міністрів, прийняті у грудні 1992 року, поклали на адвокатуру обов'язок сплачувати податки на добавлену вартість і на прибуток, хоч адвокатура з вищезгаданих причин не займається підприємницькою діяльністю, не надає послуг, не має прибутку. Адвокатура не має коштів на сплату будь-яких податків, і тому всі її витрати, пов'язані з організацією роботи, автоматично впадуть на плечі громадян, які звертаються до адвокатів. А це призведе до значного подорожчання юридичної допомоги і неможливості більшості громадян скористатися нею, тобто до їхньої правової незахищеності. Зникнення у такому разі попиту на юридичну допомогу може призвести до руйнування адвокатури.

Незважаючи на пропозиції авторів Закону «Про адвокатуру», в ньому не передбачено звільнення її від державних та місцевих податків і зборів, від яких вона раніше була звільнена.

Адвокати, які зібралися 15—16 січня цього року на з'їзд, скликаний Спілкою адвокатів України, надіслали звернення до Верховної Ради та Кабінету міністрів, де обгрунтовують необхідність термінового вирішення проблем, які постали перед адвокатурою України, та інформували про можливість адвокатів вдатися до крайнощів — страйку.

Нагальні потреби адвокатури сьогодні такі:

— звільнення адвокатських об'єднань від сплати державних податків та зборів;

— негайне прийняття Закону про внесення змін до кримінально-процесуального законодавства, які гарантують конституційне право на захист;

— негайне припинення видачі Міністерством юстиції України ліцензій на юридичну практику;

— встановлення для адвокатів тарифу на соціальне страхування на рівні, зазначеному в Законі «Про адвокатуру»;

— збільшення виплат за рахунок держави за оплату оренди приміщень;

— збільшення виплат за рахунок держави на ведення кримінальних справ за призначенням.

Нерозв'язання цих питань завдасть нищівного удару по адвокатурі, не дасть змоги здійснити її реформування, загальмує проведення судово-правової реформи в Україні.

Спілка адвокатів України постійно звертала увагу найвищих посадових осіб держави на стан адвокатури. Ми ще раз закликаємо терміново вирішити назрілі проблеми. Тільки за таких умов цивілізована адвокатура в Україні може стати реальністю.

Віктор МЕДВЕДЧУК,
президент Спілки адвокатів України, заслужений юрист України;

віце-президенти Спілки:

Олександр НЕЧИПОРЕНКО,
народний депутат України,

Віктор БЕДЬ,
народний депутат України,

Тетяна ВАРФОЛОМЕЄВА,
кандидат юридичних наук,

Ольга ЖУКОВСЬКА,
член правління Спілки, кандидат юридичних наук.

ЗВЕРНЕННЯ

слідчих працівників органів внутрішніх справ до адвокатів України

Слідчі працівники органів внутрішніх справ вкрай занепокоєні розпочатим у Республіці Крим, Дніпропетровській та Київській областях безстроковим страйком членів об'єднань адвокатів, який значно ускладнив процес розслідування кримінальних справ, а головне, призвів до суттєвого обмеження конституційних прав на захист громадян, які перебувають під слідством.

З розумінням ставлячись до ускладнень, що виникли останнім часом у сфері адвокатської діяльності, бо у самих немало невирішених питань, ми, слідчі, категорично проти страйкового методу вирішення власних проблем як такого, що йде всупереч інтересам інших груп населення.

Закон України «Про адвокатуру» значно підвищив статус захисника. Нещодавно Верховна Рада України розглядала нові пропозиції стосовно розширення прав адвокатів на попередньому слідстві, які обгрунтовувалися виключно піклуванням про інтереси громадян. Дії страйкуючих є реальною загрозою цим інтересам.

Звертаючись до страйкарів-адвокатів Криму, Дніпропетровщини і Київщини із закликом припинити цю сумнівну акцію, ми водночас звертаємось до всіх адвокатів України з проханням більш відповідально ставитися до своїх обов'язків перед суспільством і зважено діяти у найгостріших ситуаціях.

Якщо в наш важкий час ми, правники, головним покликанням яких є вірне служіння народові України, будемо прагнути саме цього, — то наблизимо час побудови правової держави в інтересах всього суспільства.

За дорученням слідчих працівників органів внутрішніх справ ГСУ МВС України.

Продиктовано в номер

КАПІТАЛІЗМ З ЛЮДСЬКИМ ОБЛИЧЧЯМ

Розпочалася сесія Харківської облради. Серед найголовніших питань — соціально-економічний захист населення. Перед відкриттям сесії біля Будинку Рад стояли багатолюдні пікети й вимагали «припинити капіталізацію України і негайно повернути державу на соціалістичні рейки».

На першому ж ранковому засіданні глава держадміністрації О. Масельський запевнив: хліба на Харківщині вистачить до нового урожаю, основних продуктів харчування — теж. З нафтопродуктами для посівної труднощів нема, були б кошти. Посівним матеріалом (крім кукурудзи) господарства області забезпечені повністю. Нема особливих проблем з міндобривами.

Жодну школу чи вуз області в найближчі роки не буде переведено на платну систему навчання. Безкоштовною залишиться охорона здоров'я.

Начальник управління по праці, соціальному розвитку та захисту населення проінформував депутатів про заходи та програми, спрямовані на подолання економічної кризи.

До кінця сесії депутатам належить розглянути обласну державну програму земельної реформи на найближчі три роки, затвердити норми земельних ділянок для індивідуального будівництва.

ЗАПРОПОНОВАНО УТРИМАТИСЬ

Керівному складу Міноборони України, командуючим видами Збройних Сил та військовими округами запропоновано поки що утриматись від створення профспілок військовослужбовців, бо проект закону про профспілки ще не відпрацьований, а чинне законодавство не передбачає наявності профспілок у військах. Така суть директиви, підписаної щойно міністром оборони України.

ЗУСТРІЧІ У ДОНЕЦЬКУ

Вчора вранці на Донеччину з робочим візитом прибув заступник Голови ВР України В. Гриньов. У виробничому об'єднанні «Донецьквугілля» він мав тривалу і змістовну розмову з керівниками вугільних підприємств області, лідерами профспілок, шахтарського руху. Потім, разом з мером Донецька, народним депутатом України Ю. Звягільським, взяв участь у роботі чергової сесії Донецької обласної Ради народних депутатів.

Редакція газети «Голос України» висловлює глибоке співчуття власному кореспондентові по Волинській області Богдану Берекеті з приводу смерті його батька

ВАСИЛЯ ПАВЛОВИЧА

У партіях та рухах

ХРИСТИЯНСЬКІ ДЕМОКРАТИ: МИ ЗА МИР

23 лютого Голова Християнсько-демократичної партії України Віталій Журавський дав прес-конференцію, на якій розповів про діяльність організації. Ця молода партія — друга подібного спрямування в Україні. З 1990 року існує інша — Українська християнсько-демократична партія зі штаб-квартирою у Львові. За короткий час існування (зареєстрована у Мінюсті України 23 листопада 1992 року) ХДПУ провела ряд активних дій, спрямованих на примирення ворогуючих конфесій української православної церкви і отримала статус спостерігача у Європейському демократичному союзі.

Лідер ХДПУ виклав точки зору лідерів розколотої української православної церкви, з якими особисто зустрічався: митрополита Володимира (обраного на Харківському соборі у червні 1992 року главою УПЦ), митрополита Філарета (який узяв на себе невідому досі посаду заступника патріарха УПЦ — Київського патріархату Мстислава) і архієпископа Петра, який залишився вірним ідеї УАПЦ. Крім того, В. Журавський виклав точки зору на українське православ'я канцлера УГКЦ доктора Івана Дацька і членів делегації Всесвітньої ради церков, яка нещодавно побувала в Україні.

Закінчив виступ В. Журавський тим, що заявив: ХДПУ — за єдине православ'я, висловлює інтереси віруючих усіх конфесій, виступає за відділення церкви від держави, а школи — від церкви. Партія виступає за побудову незалежної демократичної України і має намір боротися за місця у парламенті. З цією метою розробила економічну програму і має попередню домовленість з Рухом об'єднати зусилля по збиранню підписів за референдум по розпуску цього складу Верховної Ради: «міжконфесійні чвари йдуть від темних сил в уряді і деяких народних депутатів».

Що стосується Антиімперського антикомуністичного фронту, Форум якого пройшов 21 лютого, то ХДПУ братиме участь у ньому лише в якості спостерігача, оскільки у ньому «є недемократичні організації», а також тому, що він спрямований «проти іншої держави — Росії». Так ХДПУ розцінює компонент назви фронту «антиімперський».

Костянтин ПАРИШКУРА.

Пам'ять

БУВ КРИМСЬКО-ТАТАРСЬКИЙ УРЯД...

23 лютого 1918 року у севастопольській тюрмі був розстріляний більшовиками Голова першого національного уряду Кримської Республіки Нуман Челібіджіхан. Він був муфтієм, обдарованим поетом і музикантом, автором слів і музики гімну «Я поклявся». У 75 річницю трагічної загибелі Н. Челібіджіхана в Бахчисараї у Палаці Ханів відбувся молебень у пам'ять славного сина кримськотатарського народу. Одночасно у всіх 40 мечетях Криму прозвучали присвячені йому молитви. Після молебня у дворі Хан-Сараю відбувся траурний мітинг. На ньому підкреслювалося, що кримські татари мали свою державність з першої половини XV століття до 1783 року, коли Кримське ханство було завойоване Росією. Н. Челібіджіхан через 134 роки зробив спробу відновити державність свого народу. Сьогодні йде друга спроба.

Олександр ОЛЕКСАНДРОВ.

Республіка Крим.

Це ж треба!

ДЕМАРШ?

Перший заступник глави Донецької обласної держадміністрації Олександр Шведченко зібрав прес-конференцію, щоб пояснити мотиви своєї відставки: не згоден з політикою Президента України, з тим, що Україна не підписала статуту СНД. Про найближчі наміри говорити відмовився, заявивши тільки, що йде працювати у комерційні структури, але не кине громадської роботи.

Висловлюється припущення, що цей демарш пов'язаний із всеукраїнською конференцією-«з'їздом» компартії України, який призначено на початок березня у Донецьку.

Розпорядженням Президента України першим заступником глави Донецької обласної держадміністрації призначено Володимира Наконечного.

Юрій ДОЦЕНКО.

Донецьк.

«УКРАЇНА» РОЗПРАВЛЯЄ КРИЛА

Нещодавно в Феодосії, в приміщенні музею дельтапланеризму, відбувся другий з'їзд Української національної асоціації парапланеристів. У ньому взяли участь пілоти з Києва, Донецька, Дніпропетровська, Бердянська, а також гості з Мінська, Пермі, Свердловська, Омська та інших міст.

Із звітною доповіддю на з'їзді виступив президент асоціації Євген Білоусов. Він відзначив, що традиції безмоторних польотів у небо, започатковані на зорі планерного спорту, живуть і розвиваються. Справи ішли б краще, якби успішніше розв'язувалися проблеми фінансування. І тут асоціація великі надії покладає на Міністерство у справах молоді і спорту України.

За пропозицією учасників з'їзду асоціацію перейменовано. Раніше вона називалася «Союз». Віднині матиме назву «Україна».

Віталій СЕЛИВАНОВ.

Подробиці

ПАДІННЯ ВЕРТОЛЬОТА

З гуркотом упав на дніпровську кригу біля села Успенки Онуфріївського району вертоліт Мі-8. А буквально через півгодини лейтенант міліції Василь Ялов помітив на зупинці незнайомця, що хотів автобусом дістатися до Кременчука. Увагу міліціонера привернув різкий запах пального, що йшов від незнайомця і перебивався запахом спиртного. Підозрюваний виявився колишнім курсантом Кременчуцького вертольотного училища. Він з якихось своїх міркувань викрав вертоліт. Персонал вертольотодрому півгодини не помічав, як машина маневрувала, а потім взяла курс на захід. Рибалки-любителі бачили, як машина «намотувала» кола, знизилася, а потім, зачепившись хвостом за дерево, упала на кригу. Добре, що вона промерзла до самого дна — інакше довелося б шукати вертоліт у глибині дніпровських вод.

Микола ВОЛОК.

Кіровоградська область.

Коротко

ВИБОРЦІ — ЗА КОРЕКТНІСТЬ

Група чернігівців прийшла до стін обласної Ради з протестом «проти погрозливого, некоректного виступу народного депутата України, колишнього першого секретаря обкому партії В. Лісовенка на сесії ВР».

— Нас турбує ситуація в парламенті, — сказав «чорнобилець» І. Неділько. — Ми чекаємо від нього не конфронтації, а злагодженої продуктивної роботи на благо України.

Сергій ПАВЛЕНКО.

Чернігів.

ПОГОДА

26 лютого в Україні передбачаються складні погодні умови, тривалі снігопади, хуртовини, налипання мокрого снігу, ожеледь, на дорогах ожеледиця, у південних областях сніг з дощем. Вітер південно-східний, 7—12, на Лівобережжі і в Криму посилення до 17—22 метрів на секунду. 27 лютого послаблення опадів і явищ. Температура у ці дні близько до 0, на півдні 1—6 градусів тепла, вночі 2—7, у західних областях подекуди 9—11 градусів морозу.

По Київській області сьогодні вдень тривалі снігопади, хуртовини, налипання мокрого снігу, на дорогах ожеледиця. Вітер південно-східний, 7—12 метрів на секунду. Температура від 2 градусів морозу до 2 тепла.

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

Пригода

МАНДРИ НА КРИЖИНІ

23 лютого о пів на другу пролунали тривожні дзвінки до чергового по УВС області: треба рятувати людей.

Потужний вітер відірвав крижину з групою рибалок і виніс її далеко у бурхливий Дніпровський лиман. Сталося це біля села Олександрівка, що у Білозерському районі.

Операцію по врятуванню людей очолив полковник Володимир Лікунов. Зусиллями працівників внутрішніх справ Білозерського та Голопристанського відділів 13 рибалок-невдах були зняті з крижини і на моторних човнах доставлені на берег. На всяк випадок над акваторією лиману покружляв вертоліт: чи, бува, не трапилось з кимось подібне лихо?

Під час порятунку людей відзначився сержант з Білозерки Віктор Трембецький, який на веслах спромігся пробитися до крижини з людьми і одразу вгамував паніку. Не менш розважливо діяв за екстремальних обставин заступник начальника цього ж райвідділу міліції Іван Лях.

Іван КАЛИНИЧЕНКО.

Херсонська область.

У НАЦІОНАЛЬНОМУ БАНКУ

Національним банком України 25 лютого 1993 року встановлюється курс українського карбованця до іноземних валют, на які поширюються правила валютного регулювання України.

1 австрійський шилінг	90.68
1 англійський фунт стерлінгів	1507.85
10 бельгійських франків	309.61
1 німецька марка	638.11
1 голландський гульден	566.90
1 датська крона	165.81
100 італійських лір	65.63
1 канадський долар	825.71
1 норвезька крона	149.54
1 долар США	1036.22
1 фінська марка	176.31
1 французький франк	188.05
1 шведська крона	135.66
1 швейцарський франк	693.56
10 японських ієн	88.95
1 екю	1237.87
10 іспанських песет	88.19
1 ірландський фунт	1553.79
10 португальських ескудо	68.92
1 естонська крона	79.76
1 долар США по розрахунках із Індією	1036.22

До відома: курс українського карбованця за 1 долар США на валютній біржі при Національному банку України 23 лютого 1993 року становив 1502.00.

При продажу по неторговельних операціях приймається готівка в українських карбованцях та розрахункові чеки ощадбанку.

На зв'язку Оттава

«ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ ПРОГРЕСУ» —

Програму під такою назвою розробив Департамент закордонних справ і міжнародної торгівлі Канади з метою допомогти Україні та іншим країнам Східної і Центральної Європи у переході до ринкової економіки та створенні демократичних інституцій.

Програма, зокрема, передбачає співпрацю між канадськими та українськими приватними і державними установами в різних галузях. Пріоритети тут віддаватимуться сферам державного адміністрування, охорони здоров'я і сільського господарства. Отже програма набула чинності з січня 1993 року. Роль її координатора виконує Канадське бюро міжнародної освіти (КБМО), де створено спеціальний Центр допомоги країнам Центральної та Східної Європи. Наш кореспондент зустрівся з керівником регіонального проекту цього центру паном **Модестом ЦМОЦЕМ**, який детальніше розповів про механізми партнерської співпраці:

— КБМО належить до неурядових організацій, але тісно співпрацює з Департаментом закордонних справ і міжнародної торгівлі та іншими міністерствами та урядовими установами, які залучені до ініціативи «Партнерство заради прогресу». Для них центр провадить рекламно - пропагандистську кампанію, здійснює конкурсний відбір 250 спеціалістів-добровольців (тих, які виявили бажання допомогти процесові реформ в Україні та інших державах регіону), забезпечує їх детальною інформацією щодо обраної країни, провадить в Оттаві короткочасну адаптаційну підготовку.

Крім цього, КБМО має власний проект, який називається «Фонд розвитку людських ресурсів». Він розрахований на 18 місяців, починаючи з січня 1993 року. За умовами проекту, кожен із спеціалістів-дорадників повинен виїхати до обраної країни строком не менш як два місяці, мати достатній рівень знання мови і бути обізнаним з політичною, економічною, соціально-культурною ситуацією в країні.

Канадці розраховують на практичні результати такої співпраці. Тому для них важливо, щоб кожен, хто, скажімо, поїде в Україну, мав там свого партнера, на замовлення якого фахівець у Канаді підготує пропозиції з розв'язання того чи іншого практичного завдання і матиме надалі змогу брати участь у ньому. Наявність партнера, конкретних замовлень і пропозицій — це одна з основних умов програми в цілому. Цей проект ми відносимо до так званих «пілотованих проектів».

Їх ідея полягає в тому, що попит на тих чи інших спеціалістів, наприклад, в Україні, спонукатиме уряд до нових асигнувань і розширення ділянок співробітництва. У разі реальної потреби наші фахівці готові працювати в будь-якому кооперативі як асистенти з питань маркетингу.

Відібрані Центром кандидати отримають чек на 7,5 тисячі канадських доларів (майже 6 тисяч доларів США) на квитки в обидва кінці, придбання необхідної техніки чи устаткування та допоміжної літератури, яка має залишитися в дарунок партнерові. Лише тисячу доларів з тієї суми дорадник має право витратити на влаштування свого добробуту. Тому важливою була б також допомога у цьому питанні сторони, що приймає.

У центрі мені повідомили також, що від імені уряду Канади Канадське бюро міжнародної освіти відкриває в Києві своє представництво (Канадський центр співробітництва). Юрист з Едмонтона Любомир Маркевич, директор центру, та його колеги тісно співпрацюватимуть з посольством Канади в Україні, налагоджуючи контакти з українським урядом та місцевими партнерами; Центр координуватиме розподіл технічної допомоги, яка згідно з урядовою програмою планується в розмірі 130 мільйонів доларів. Центр також подаватиме допомогу канадським спеціалістам, що працюватимуть на українській землі.

Пропозиції з України щодо програми «Партнерство заради прогресу» надсилайте поки що до Оттави на адресу:

Human Resourse Development
Office Canadian Bureau for International Education
85 Albert Street, Suite 1400
Ottawa, Ontario
KIP 6A4 Canada
tel. (613) 237-7442
Fax (613) 233-2937

Анатолій НІКУЛА,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Фотожарт

Швейцарія — найбагатша країна Європи з дуже високим рівнем життя населення — торік, як відомо, на референдумі відмовилася стати членом Європейського економічного простору (ЄЕП). Більшість (щоправда, не абсолютна) швейцарців напевно вирішили поки що не шукати добра від добра. Над цим не перестають «піджартовувати» не лише політики з ЄС, а й художники — прихильники єдиної Європи. На знімку — один з таких жартів. Швейцарію зображено як людину, яка в оточенні 12 зірок, що символізують членів ЄС, ховається під ковпаком традиційної «індивідуальності».

Фото Кейстон — ІТАР — ТАРС.

Отакої!

ПІДВЕЛА ШПАРГАЛКА?

Діяльність українського Президента несподівано для багатьох стала предметом обговорення на прес-конференції... присвяченій відкриттю виставки народів Півночі в Москві.

Тон бесіди задав голова Ради національностей російського парламенту Рамазан Абдулатіпов, запрошений як почесний гість. Чи то підвели пана Абдулатіпова радники, підсунувши не ту шпаргалку, чи то його самого так хвилюють наші справи, сказати складно. Та почав нарікати він, мовляв, «розбіглись українці не в ту сторону, не можу зрозуміти, чому втікають. Адже три слов'янські нації — єдина держава, це я вам можу як історик довести». А ще розпікав керівник палати ВР РФ Леоніда Кравчука: треба в нього запитати, як дійшов до життя такого. Наостанку повідомив, що Рада національностей вирішила спорядити парламентську групу до Львова, щоб з'ясувати й розібратися на місці, що ж відбувається в Західній Україні. Може, дагестанська гірська кров заграла у Рамазана, може, його історичних знань не вистачило, щоб з'ясувати для себе остаточно: Леонід Кравчук — Президент незалежної суверенної держави, юрисдикція парламенту РФ не поширюється на Україну. І вона жодного відношення до виставки північних народів Росії не має.

А щодо виставки, то на ній, дійсно, представлені дуже цікаві роботи з каменю, кістки, хутра. Не випадково кореспондент газети кримських татар поцікавився, чи планується демонстрація цієї виставки десь в Україні? На це грошей немає, була відповідь. Проте на відрядження «комісії» до Львова — є.

Лілія ГЕОРГІЄВА.

Москва.

Гортаючи зарубіжну пресу

«СХІДНА ЄВРОПА ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ НА ЗВАЛИЩЕ»

Під таким заголовком боннська газета «Вельт» наводить факти, які підтверджують, що останніми роками німецькі фірми використовують територію країн Східної Європи, а також держав колишнього Союзу для складування відходів промислового виробництва.

Нині, підкреслює «Вельт», цей регіон, по суті, став наступником країн «третього світу», де раніше складували небезпечні відходи.

Наприклад, в Україну з Німеччини доправили контейнери з відходами пластикових упаковок. Тут їх мають переробити, свідчить газета. Проте експертиза показала, що лише 20 відсотків відходів годяться для переробки, решту треба буде спалити або поховати.

Документи

ДОМОВИЛИСЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ОСІБ

Напередодні візиту Президента України Леоніда Кравчука в Угорщину в Ужгороді парафована Угода між урядами двох держав про передачу і прийом осіб через спільний державний кордон. Про це повідомили в ужгородському представництві МЗС України.

Не секрет, що в останні роки вихідці колишнього Союзу буквально заполонили країни Західної Європи. Як легальними, так і нелегальними шляхами. Та справжнім бичем для наших сусідів — Угорщини, Словаччини, Чехії, Польщі, Румунії — стали численні спроби незаконно потрапити туди не наших співвітчизників, а вихідців з так званих третіх країн. З'явились навіть особи, які «спеціалізуються» на формуванні груп з жителів В'єтнаму, Кореї, Китаю і т. д. з метою нелегального «перетранспортування» їх через кордон. Лише нинішнього року українські прикордонники затримали з десяток таких «туристів». Але багатьом вдається здійснити задумане. У сусідніх державах цих, так би мовити, біженців гуртують у спеціальних поселеннях. Після вивчення обставин більшість з них повертається у ті країни, звідки вони нелегально «відшвартувались». До цього часу з подібними передачами було чимало клопоту. Адже жодних документів, які б регулювали процес, донині не існувало. Ось цю прогалину і запропонувала усунути угорська сторона, яка вже має такі домовленості з багатьма країнами.

Микола ГОРВАТ.

Ужгород.

Експрес-інформація

УРОЧИСТОСТІ ЗАВЕРШЕНО...

Інаугурація четвертого в історії Президента Литви А. Бразаускаса відбулася вчора у Вільнюсі. Вона розпочалася опівдні на горі Гядимінас, звідки президентський прапор (а тканину для нього виготовлено в Києві) було перенесено на Кафедральну площу, де його зустрів новий литовський Президент у супроводі військових. Після присяги А. Бразаускаса в сеймі, президентський прапор замайорів над будинком литовського парламенту. Завершилася інаугурація військовим парадом на майдані Незалежності.

ПРІОРИТЕТИ ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Угорщина порушує питання про свій вступ до НАТО як повноправного члена, заявив у Неаполі міністр закордонних справ цієї країни Г. Єсенські. Він відвідав штаб-квартиру Об'єднаних збройних сил НАТО в південній зоні Європи.

На важливості розвитку співробітництва у військовій сфері з Росією і Україною наголосив угорський міністр оборони Л. Фюр. Він мотивував таку необхідність тим, що саме Москва і Київ відіграють ключову роль у забезпеченні національної армії запчастинами для військової техніки. Л. Фюр підтвердив також готовність Угорщини розвивати регіональне військове співробітництво в рамках «Вишеградської трійки», до складу якої входять нині Польща, Угорщина, Чехія і Словаччина.

НЕ ВИЗНАЮТЬ УЛЬТИМАТУМ

Останній лютневий наступ вірменських військ за участю російських підрозділів відбувся після того, як азербайджанська сторона відкинула ультиматум, що його поставили російські військові кола перед керівництвом республіки. Про це інформують представники Народного фронту Азербайджану. Ультиматум вимагає надання російським військам, дислокованим на азербайджанській території, особливого статусу з метою відвернути їх негайне виведення з території республіки. Висувалась також необхідність входження Азербайджану до складу СНД.

УПЕРШЕ ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ РЕВОЛЮЦІЇ

прямі вибори депутатів парламенту й органів місцевого самоврядування відбулися на Кубі. У зверненні до народу Ф. Кастро закликав громадян одностайно проголосувати за народних обранців, щоб «продемонструвати ворогові силу і єдність у той момент, коли він прагне внести розбрат у кубинське суспільство, ослабити його і деморалізувати».

СУМІСНИЦТВО — ТАКОЖ СПРАВА ДИПЛОМАТІВ

Візит Надзвичайного і Повноважного Посла Данії К. Фабер-Рода до Тбілісі очікується першого березня. Нині він, як відомо, очолює дипломатичне представництво датського королівства в Україні. А наступного дня, повідомляє «Іпринда — Подія», він вручить вірчі грамоти грузинському керівництву як Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Данії в Грузії за сумісництвом.

ЗАМІСТЬ КОМІСІЇ ПО РОСІЇ

Рішення утворити Постійну міжвідомчу комісію з проблем церкви у Східній Європі прийняв Папа римський Іоанн Павло II. Вона створюється замість Комісії по Росії, що розпускають, яка за вказівкою папи Пія XI діяла при державному секретаріаті Ватикану з червня 1925 року.

За повідомленнями наших власних кореспондентів та зарубіжних інформагентств.

АЕС: ТЯГАР ЧИ НАДБАННЯ

Екологія

Діалоги

Після Чорнобиля майже всі громадські організації були проти подальшого нашпигування України атомними енергоблоками. Незважаючи на різний склад громадських об'єднань, різні цілі й методи діяльності, їхні дії тоді збігалися.

У 1987 році, зокрема з ініціативи Науково-технічної спілки енергетиків та електротехніків України (НТСЕУ), припинено будівництво п'ятого й шостого блоків ЧАЕС. 1988 року «зелені» Миколаївської області виступили проти спорудження шести блоків Південноукраїнської АЕС і гідрокомплексу на Південному Бузі. Було зібрано 210 тисяч підписів мешканців, проведено громадську, а потім державну експертизи. Тож будівництво гідрокомплексу було частково зупинено, а на Південноукраїнській АЕС тепер лише три блоки.

Чи змінилося нині ставлення громадськості до атомної енергетики? Адже Україна опинилася не лише в екологічній, а, певно, і в енергетичній кризі. Це питання обговорюють співголова асоціації «Зелений світ», співавтор альтернативної енергетичної програми України Анатолій ЗОЛОТУХІН і доктор фізико-математичних наук, координатор досліджень НТСЕУ з питань розвитку атомної енергетики і промисловості Володимир ТОКАРЕВСЬКИЙ.

В. Т. Вважаю, що змінилося не тільки ставлення до атомної енергетики, а й самі громадські організації. Приміром, рух «зелених» тоді тільки народжувався і був суто екологічний. Тепер «зелені» розкололися. Частина стала політичним об'єднанням — Партією зелених, частина — по суті філією закордонного Грінпісу, а решта, яка залишилася ортодоксальною,— це «Зелений світ». Раніше всіх їх об'єднувала війна «проти». Тепер, коли настав час виробляти рішення, єдність зникла. А що вже казати про інші, «незелені» громадські організації!

Сьогодні у нас з трьох лампочок одна світить від спалення мазуту та газу, друга — вугілля, третя — від ядерної енергії. Перша може згаснути, якщо постачальникам нафти й газу не сподобаються наша політика, лад чи релігія. Друга — якщо ціна на донецьке вугілля підскочить до небес або «зелені» звернуть увагу на шкідливі викиди теплових електростанцій, які багато вищі за викиди АЕС. І третя лампочка незабаром почне мерехтіти, якщо негайно не розв'язати питання забезпечення АЕС паливом і безпечного зберігання радіоактивних відходів. Тобто кожна складова частина в нашій енергетиці має вирішальне значення, вони «підстраховують» одна одну. Нагадаю, що минулої зими майже 40 відсотків електроенергії виробляли АЕС.

Група незалежних експертів, зокрема й тих, що співпрацюють із «Зеленим світом», за ініціативою НТСЕУ дослідила різні варіанти енергетичної політики і майбутнього атомної енергетики. Проаналізовано і варіант повної відмови від АЕС. Спілка енергетиків, враховуючи ці дослідження та політико-економічне становище України, розробила проект розвитку атомної енергетики як основи незалежності держави. Років через двадцять, збудувавши новітню національну атомну промисловість, на власному урані можна було б виробляти вдвічі більше енергії, ніж на сьогоднішніх АЕС.

А. З. Сталися справді великі зміни. Але страшно те, що залишаються безсовісні вчені, яким майбутнє — «до лампочки» (звичайно, це не стосується професора В. Токаревського), що на АЕС залишилися небезпечні блоки, побудовані в дочорнобильську добу на тектонічних розривах, у безводних чи то сейсмічно небезпечних районах. Тому ставлення Партії зелених, Грінпісу та «Зеленого світу» до АЕС залишається незмінним: ми вимагаємо їх закриття. Втім, ми не проти досліджень з ядерної технології. Хоча б тому, що досі не знайдено способу безпечного поховання радіоактивних відходів.

Про яку безпеку можна говорити, коли в Україні немає стандартів безпеки АЕС, як це є на Заході, немає навіть концепції ядерної безпеки? Проекти законів з використання атомної енергії, що достигають в комісіях Верховної Ради, не враховують світового досвіду і навіть досвіду «нашої» Чорнобильської катастрофи.

За вимогами західних стандартів проаналізовано безпеку радянських енергоблоків, споруджених у НДР, Чехо-Словаччині та Болгарії. І що ж? У Німеччині чотири блоки закрито через великий ризик аварій, а ще чотири — у зв'язку з неможливістю їхньої реконструкції. Дешевше збудувати нові. Визначено також, що ймовірність ядерних аварій на реакторах у Болгарії в 55 разів перевищує стандартне обмеження.

Щодо реакторів ВВЕР в Україні, то всі вони мають конструкторський недолік, який принципово не можна усунути. Не випадково комплексна програма «Енергетика» передбачає з 1994 до 2006 року зупинити в середньому на три роки кожен блок з ВВЕР для реконструкції саме реакторів «з метою докорінного підвищення їхньої надійності й безпеки». Та чи можливо цього досягти взагалі? Враховуючи це, восени «Зелена рада» звернулася до Президента і Голови Верховної Ради України з вимогою утворити наукову комісію для визначення згідно із західними стандартами ймовірності ядерної аварії на кожному блоці і можливості їхньої подальшої роботи. Комісія має бути міжнародна (але без участі МАГАТЕ), у її роботі має взяти участь і громадськість.

В. Т. Давайте разом створимо таку комісію, а до завершення її роботи краще було б утриматися від залякування населення сумнівними аргументами. Особисто я з недовірою ставлюсь до значення ймовірності та ризику в тих випадках, де присутня людина, втручання якої не передбачають жодні розрахунки. Окрім того, досвід людства вчить, що абсолютної безпеки не буває. Рівень безпеки оцінюють лише у порівнянні. У нас дванадцять реакторів типу ВВЕР, а в світі — близько трьохсот. Є з чим порівнювати. І рівень безпеки наших ВВЕР не нижчий, ніж у його західних «братів». Але АЕС — це не тільки реактор, а й сила-силенна іншого обладнання. Саме воно й виходить часто з ладу. Тож блоки в Німеччині зупинили не тому, що західні експерти визнали небезпечними саме реактори. Причини тут значно глибші, і не тільки технічні. До речі, найкращою в світі вважають АЕС «Ловіза» у Фінляндії з реактором ВВЕР, таким же, що у Німеччині, Болгарії чи в Україні.

З реакторами чорнобильського типу ситуація складніша. На Заході таких немає. Але, скомпрометований катастрофою, він був детально вивчений чи не всіма фахівцями світу. І нині їм ясно, що після проведеної модернізації його безпека значно підвищилася. Втім, він таки поступається перед реактором ВВЕР. Деякі заходи для підвищення його безпеки вжити принципово неможливо. І Чорнобильську АЕС, безперечно, треба виводити з експлуатації. Інша річ — коли?

Кор. *Після інциденту на Ленінградській АЕС вже почало вистигати рішення про зупинку всіх блоків ЧАЕС у 1992 році. Та цього не сталося. Зупинку блоків відкладено до 1993 року. Але якщо ЧАЕС може працювати ще рік, то чи не може тоді працювати ще, приміром, десять? Де межа ризику?*

А. З. Звичайно, можна було обійтися без поновлення роботи ЧАЕС у минулому році, адже потреба в електроенергії через спад виробництва у нас нині знизилася на 30 відсотків. Однак атомне лобі веде цілеспрямоване поширення думки, мовляв, електроенергії не вистачає. А саме продає її за кордон.

Щодо безпеки ЧАЕС, то ця станція, мабуть, ще до її будівництва проклята Богом. Ще в 1982 році на першому блоці сталася ядерна аварія з таким пошкодженням реактора, після якого на заході його б зупинили навіки. В 1986-му вибухнув четвертий реактор, а в 1991-му згорів турбінний зал другого блока. Що далі? Певен, у жодній країні народ не дозволив би балансувати на грані його знищення.

У демократичній державі межу ризику має визначати референдум. Тож і український народ мав би сказати, чи згоден він, вичерпавши Чорнобилем на сотні років наперед допустимий ризик катастроф, і надалі ризикувати своїм життям і майбутнім чи ні?

В. Т. У 1990 році Верховна Рада наклала на п'ять років мораторій на введення нових атомних енергоблоків. Зупинити ЧАЕС тоді збиралися теж через п'ять років. Та після пожежі на другому блоці депутати вирішили поставити крапку на ЧАЕС у 1993 році. Але хіба не доцільно було б тоді «пересунути» і строк заборони пуску нових, тобто безпечніших блоків на Запорізькій, Рівненській та Хмельницький АЕС, щоб вони компенсували зупинку чорнобильських блоків? Робити це треба якомога швидше, бо техніка, що не працює, просто гине.

А може, нехай вона іржавіє? Та це принаймні не похазяйськи. За старими цінами в ті блоки вкладено понад мільярд карбованців, щороку ми втрачаємо 20 мільярдів кіловат-годин. Для їх вироблення потрібно спалювати п'ять мільйонів тонн мазуту, що за сьогоднішніми цінами — 300 мільярдів карбованців.

Кор. То що ж, мораторій введено помилково?

В. Т. На політичну оцінку не наважусь, бо політика — це не наука, а мистецтво, і не може бути правильною чи не правильною. Вона може або подобатися, або ні. Депутати вважали, що народові мораторій сподобається. Плакатів «Ганьба мораторію!» біля Верховної Ради справді не було.

Інша річ — економічна оцінка мораторію. Тому ж народові він коштував і коштує величезних грошей. Мені можуть заперечити, що збитки були б набагато більші, коли б один з реакторів «рвонув». Гадаю, депутати саме про це і дбали і тому надали фахівцям п'ятирічну відстрочку для докорінного підвищення безпеки недобудованих блоків. Однак мораторій збігся з розпадом Союзу, розривом наукових і виробничих зв'язків, безладдям в економіці тощо. Тому, на жаль, скористатися відстрочкою так, як хотілося, не вдалося. Але «замораторовані» блоки й так надійніші за діючі. Отже, продовження мораторію нелогічне.

А. З. Вважаю введення мораторію цілком слушним, адже всі атомні блоки працюють на грані ризику катастрофи, їх дія є економічною руйнацією держави. Радіоактивні відходи разом із постійним забрудненням довкілля біологічно активним радіонуклідом тритію — це екологічна вибухівка на майбутні часи. Враховуючи вартість природокористування, можна довести, що для роботи АЕС потрібні дотації. У 1990 році й без урахування екологічних збитків борг компанії «Електрисіте де Франс», АЕС якої виробляють 70 відсотків електроенергії у Франції, сягав 233 мільярдів франків. А що вже казати про «поховання» атомних блоків? За даними експертів Грінпісу, демонтаж блока-мільйонника коштуватиме тридцять мільярдів доларів. А скільки ще коштуватиме безпечне захоронення на віки радіоактивних відходів? Отже сьогодні демонтаж трьох блоків АЕС, що «іржавіють», коштує один мільярд доларів, після їх пуску демонтаж коштуватиме вже аж 90 мільярдів доларів, з яких АЕС за увесь термін дії може повернути лише шосту частину. Залишати АЕС без демонтажу онукам небезпечно й аморально!

ДЕРЖАВИ?

Разом з енергетичною комісією «Зеленого світу» я розробив концепцію розвитку енергетики України без АЕС. Зокрема підраховано, що подальше використання АЕС коштуватиме три Чорнобильські катастрофи! А за оцінками Грінпісу на ліквідацію наслідків Чорнобиля вже витрачено 300 мільярдів доларів.

Кор. Та від АЕС у нас ще не відмовилися. Чи спроможна Україна самостійно забезпечувати їх надійну експлуатацію, захоронення радіоактивних відходів а розв'язувати проблеми ядерного паливного циклу?

В. Т. А навіщо це робити? Чи ми вже в економічній чи то технічній блокаді? Головне, не так робити все самотужки, як не потрапити до політичної та економічної залежності. Тому не можна в питаннях ядерних технологій орієнтуватися тільки на одну країну.

Щодо забезпечення надійності роботи АЕС у найближчий час, то це можливо за умови політичної підтримки з боку Верховної Ради, уряду та Президента. Треба створити запас паливних касет, якого вистачить до початку їх власного або спільного виробництва. Для відпрацьованого ядерного палива треба збудувати на АЕС сховище. Адже тих касет і сховищ, що маємо, вистачить лише на два-три роки. До речі, відпрацьоване ядерне паливо — це не радіоактивне сміття, а цінна сировина, вартість якої зростає під час зберігання. Тому його не треба «захоронювати на віки», а сховати на деякий час, щоб потім переробити. Щодо «економічних» аргументів Анатолія Івановича, маю сумнів. Краще було б не посилатися з будь-якого приводу на Грінпіс, а розібратися самим. Ми згодні продовжити дискусію безпосередньо з експертами Грінпісу на шпальтах вашої газети.

А. З. Про яку надійність можна говорити, коли, приміром, за десять років на Південноукраїнській АЕС вийшли з ладу тринадцять парогенераторів. Кожен з них коштує мільярди карбованців. А виготовляють їх у Росії, де розташовані майже всі об'єкти ядерної промисловості. Створення ядерної промисловості в Україні триватиме десятки років і коштуватиме десятки мільярдів доларів чи трильйонів карбованців! Це нерентабельно і екологічно небезпечно.

Йти далі шляхом Чорнобиля — це божевілля. Треба використовувати те, що маємо. Идеться про газові турбіни авіаційної та суднобудівної промисловостей. Вже через два-три роки завдяки конверсії щорічно можна буде вводити мільйони кіловат потужностей, не враховуючи теплового додатку. Такі турбіни, до речі, не тільки не потребують води, а й можуть виробляти її з повітря у великій кількості. Через десять років, які потрібно для будівництва нових АЕС, в Україні можна оновити всі встановлені потужності і ще продати устаткування за кордон. До того ж, на всесвітньому конгресі енергетиків у Мадриді дійшли висновку, що умовно небезпечні реактори будуть розроблені не раніше як до 2005—2010 років. Тож треба зрозуміти, що сьогодні ядерний шлях зупиняє розвиток в Україні нетрадиційної енергетики та використання відновлюваних джерел енергії. Отже, Україна на перехресті: піде до АЕС — отримає нові чорнобилі, піде до газових турбін — уникне наслідків екологічного лиха від великих АЕС, ТЕС, ГЕС та Чорнобиля...

Кор. Проте ядерна небезпека пов'язана не тільки з АЕС. В Україні є ядерна зброя. Але ядерний статус — це надбання держави чи зайвий тягар?

А. З. Ядерний статус України — це «подарунок» радянської імперії. Як і Чорнобильська катастрофа, що разом із загальною екологічною кризою призвели до початку вимирання народу України. Ядерний статус та дія АЕС занадто перевищують ризик ядерної катастрофи. Другого Чорнобиля Україна вже не витримає. Тому саме він закликає до без'ядерного статусу та припинення дії АЕС, **тим більше, що є альтернативний шлях розвитку**. Інакше нам загрожує тотальне, можливо, й не раптове, а поступове знищення народу.

В. Т. Дивна річ. Протягом останніх років ми співпрацюємо і знаходимо порозуміння з «Зеленим світом» у пошуках шляхів до екологічної безпеки України. Але, коли розглядаємо питання, пов'язані з атомною енергетикою і ядерним статусом України, складається враження, що ми з лідерами цього екологічного руху є громадянами різних держав, так по-різному розуміємо інтереси України. Ядерний статус, якщо він уже є,— надбання. Але поки він стане надбанням — то тягар. Україна в складі Союзу цього тягаря вже зазнала. Та це питання скоріш не ядерної енергетики, а воєнної доктрини. І не тільки. Приміром, не можна дозволяти, щоб чиєсь піклування про ліквідацію ядерної зброї в Україні оберталося на шантаж фінансовою допомогою чи то кредитами. Можливо, це через недовіру до нас, мовляв, десь щось прогавлять або натиснуть ненароком кнопку.

Щодо ядерної енергетики — це так звана висока технологія,— і володіння нею — ознака високої культури нації. Чи варто, відмовляючись від атомної енергії, розписуватися у своєму безкультур'ї й через це посилювати недовіру до себе? Такий шлях, гадаю, не сприятиме ані підвищенню престижу держави, ані зміцненню її незалежності.

Записав Олексій БРЕУС, спеціальний кореспондент «Голосу України».

***ВІД РЕДАКЦІЇ.** Навмисне не коментуємо й не спростовуємо деякі цифри й аргументи, хоча й не з усім згодні. Запрошуємо до обговорення фахівців, керівників і всіх небайдужих.*

Д. ГЕЛБРЕЙТ:

«ВІЛЬНИЙ РИНОК МОЖУТЬ ОБСТОЮВАТИ ЛЮДИ З ПСИХІЧНИМ ВІДХИЛЕННЯМ»

Вчені і спеціалісти Одеси пропонують свою програму виходу з кризи

У НЕЩОДАВНЬОМУ зовні ще порівняно сталому часі максимальні річна продуктивність і фондовіддача приросту в колишньому Союзі становили відповідно 39 тисяч рублів і 4 копійки, у промислово розвинутих країнах відповідно 590 тис. доларів і 30 доларів. Кількість видів виготовлюваної продукції — 25 мільйонів у колишньому Союзі і 1 мільярд — там. Перші два показники взято із звітності одеських провідних підприємств. Ідеться про машиноприладобудування.

Причини низької ефективності і глибокого розриву — у надзвичайній відсталості виробництва — організаційної і виробничої структур і технології. Чому?

Усі підприємства здебільшого являють собою по суті заводи-комбінати і виготовляють для власних потреб, мабуть, усе за винятком цвяхів — від литва і гайок до готової продукції. Нерідко випускають і устаткування для їх виготовлення. Це не що інше як «натуральне господарство». Воно архаїчне і втратне, призвело до гіпертрофованої однобічної «концентрації» виробництва за фондами і чисельністю працівників на шкоду випуску продукції, до практичної відсутності спеціалізації і кооперування — поділу праці — на галузевому і територіальному рівнях, до слабкої диверсифікації виробництва і **неприпустимо високого значення показника фондоємкості продукції. Отут і «зарито собаку». У промислово розвинутих країнах існує максимально допустиме значення цього показника, що дорівнює 0,2162**, і ніхто його не перевищує. Про це на наших підприємствах і у відомствах й знати не знають, однак, якщо підрахувати, він сягає значення 1,3. І, виявляється, продуктивність праці, фондовіддача, рентабельність **тільки з цієї причини у 4—6 разів** нижча від своїх можливих значень.

Третя промислова революція завдала остаточного удару нашому виробництву. Встановлено, що в умовах науково-технологічного розвитку для відшкодування прискореного морального і фізичного спрацювання устаткування і технологій потрібні щорічні капіталовкладення у розмірі двох третин валового національного продукту (ВНП). У 1988 році США витратили на ці цілі понад три трильйони доларів, маючи військових витрат 6,1 відсотка, колишній Союз міг виділити лише близько одного відсотка ВНП (9 мільярдів рублів), бо на військові витрати і нове будівництво витрачали навіть... амортизаційний фонд.

Так виробництво зазнало глибокої технологічної відсталості.

Більш як третина парку устаткування спрацьована фізично, морально застаріло — понад 90 відсотків. Низьким є рівень організації і культури виробництва. На великому одеському підприємстві новий імпортний токарний роботизований комплекс розукомплектовано — працює без робота — так простіше і надійніше. Таке доводилося спостерігати і на підприємствах Санкт-Петербурга, на тольяттінському ВАЗі. Систем обслуговування робочих місць немає, скрізь переважає ручна праця. Верстатник робить усе — від пошуку заготовок до заточування інструменту й прибирання стружки. Внаслідок коефіцієнт використання устаткування не перевищує 0,4. Інструмент та оснастка за конструкцією та якістю часто не витримують критики.

Розмови про нібито високий рівень технології в оборонних галузях, м'яко кажучи, сильно перебільшені. Там менше спрацювання устаткування, вищий рівень кваліфікації персоналу. Та й тільки. Абсолютний рівень також низький. Якість продукції тут порівняно висока завдяки високим витратам, відсутності проблем з фінансуванням і матеріальним забезпеченням, більш низькій продуктивності, високому рівню контролю і вимогливості військових представництв.

Отакий стан виробництва.

А ЯК виконувалися плани, яким чином зростання продуктивності праці становило майже 4 відсотки?

Річ у тім, що в економічному механізмі немає вимірників реальної результативності виробництва. Вимірювання за показником валової продукції дуже некоректне. Адже вона штучно накручується за рахунок повторного рахунку матеріальних витрат і минулої праці (таке «повітря» у складі валового суспільного продукту в 1985 році досягло 39,2 відсотка), високої матеріаломісткості, «вимивання» дешевого асортименту, договірних цін, що в монопольній дефіцитній економіці неприпустиме в принципі, заробітної праці у вигляді нормативу від валу, приписок, корекцій планів.

Реальний ВСП був таким чином наполовину менший, ніякого реального зростання продуктивності праці не було.

Так маскувалися відсталість виробництва і розвал економіки. І це ще не все. За даними вчених, непродуктивні затрати і втрати у промисловості становили...: до 594 мільярдів рублів.

Перебудова та її програми «Прискорення» і «Радикальна економічна реформа», що провалилися, свідчать у кращому разі про незнання їх авторами причин трагічного стану виробництва та економіки. Прискорення не дало жодних обіцяних через два роки поліпшень. Друга принесла лише загрозу розвалу економіки і розгубленість. Що робити?! З'являється третя, зовсім відчайдушна програма — «Ринок». Соломинка, за яку намагалася вхопитися система. Однак вона призвела вже до катастрофічних наслідків, спричинених випадковим нервовим перебором заходів і можливостей для порятунку.

Самостійна Україна прийняла сумнівну естафету. Спонтанні, підігріті не кращими почуттями нетерплячі суверенізації передчасно розірвали виробничі зв'язки, а накачування порожнього ринку замінниками грошей призвели до інфляції та стагфляції. Конфіскаційну акцію назвали лібералізацією цін. Суто популістський захід для врятування авторитету влади й курсу реформ назвали приватизацією. Про що свідчать і рекордні строки її проведення: в Англії, країні зразкової ринкової економіки, на приватизацію лише 10 відсотків державної власності пішло 10 років. Приватизація монополізованого виробництва перетворить монополію на олігополію. Все переконує в тому, що «ринок» став не наслідком продуманих політичних рішень про заміну економічного устрою, а тією соломинкою і тому одержав вульгарне уявлення. Як регулятор створювати ринок за умов виробництва, що деградує, рано, бо без його відновлення ринок перетвориться на небезпечний дерегулятор, що ми й спостерігаємо.

СТВОРЕННЯ високоорганізованої та ефективної змішаної економіки й цивілізованого ринку, необоротний вихід на цьому шляху з глухого кута можливі лише за допомогою національної програми виходу з кризи й економічного розвитку. **Її основою має бути програма структурної й технологічної перебудови виробництва**, адекватна вимогам та умовам об'єктивної дійсності. Іншого шляху просто немає.

Структурна перебудова включає створення замість підприємств-комбінатів на базі багатох існуючих виробництв і цехів міжгалузевих підприємств технологічної й подетально-вузлової спеціалізації та підприємств предметної спеціалізації, близьких за функцією до складальних заводів.

Із здійсненням структурної перебудови відбудеться: а) руйнування тієї «чорної дірки» й підвищення продуктивності праці та фондовіддачі, темпів приросту виробництва в 4—6 разів;

б) прискорене наповнення ринку;

в) усунення потужної перешкоди на шляху науково-технологічного розвитку;

г) кратна економія ресурсів і скорочення непродуктивних витрат і втрат;

д) скорочення виробничих запасів, збільшення оборотності оборотних коштів та поліпшення сфери обігу;

е) оздоровлення екологічної сфери — тільки одеські ливарні цехи викидають в атмосферу щорічно 150 тис. тонн шкідливих речовин;

є) прискорення розвитку інших галузей промисловості;

ж) стимулювання пошукової та прикладної науки тощо.

Здійснення другої частини програми технологічної перебудови принципово якісно змінить виробництво й дасть додаткове кратне зростання результативності виробництва. Спеціалізовані підприємства буде орієнтовано на переважне виробництво наукоємної продукції.

Результати економічних перетворень на такій основі будуть детермінованими, необоротними, тривалість переходу до нормальної змішаної економіки — кратно меншою, а перехід безконфліктним.

І. ПРОДІУС, доктор економічних наук, професор; Л. ЛОБАНОВ.

Одеса.

«О ЗЕМЛЕ, З ПЕРЕОРАНИМ ЧОЛОМ»

Ці образні слова, звернені у 60-ті роки відомим поетом до України, сьогодні підходять і до Криму. Бо тут за часів більшовицького хазяйнування, очевидно, більше, ніж будь-де, проводилися експерименти і над людьми, і над природою.

Вигнавши кримськотатарський народ з його батьківщини, сталінська машина руйнувала господарство Криму. Трохи поліпшило ситуацію переселення людей з України та Російської Федерації після 1954 року. Україна вклала в економіку півострова величезні кошти. Та то було в умовах тоталітарного СРСР. Північно-Кримський канал, який дав воду посушливому краю, порушив екологічний баланс. І все ж у цьому, мабуть, була певна необхідність. Бо вода — то життя.

Але чим пояснити будівництво велетнів індустрії в Красноперекопську та Армянську! Величезне об'єднання «Титан», содовий, бромний, анілінофарбувальний заводи... Планувалося, що їхні шкідливі відходи будуть скидатися в затоку, та її величезна чаша давно переповнена, і отруйні стоки йдуть у море.

Або — Сакський хімзавод. Здавна місцевий курорт славився лікувальним болотом, що не має аналогу в світі. Завод майже дощенту зруйнував його. Болото вже не має колишніх лікувальних властивостей.

Рисосіяння теж завдало шкоди. Вода з чеків, насичена гербіцидами скидається у Сиваш, а звідти знову ж таки йде в море.

Є й багато інших проблем, і кожному розсудливому політику зрозуміло, що без України Криму не піднятися.

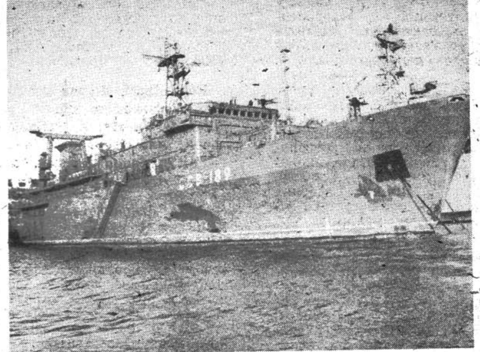
На півострові поступово гору бере здоровий глузд. Є надії, що невдовзі завершиться повернення до Криму працьовитого кримськотатарського народу. І кримські татари, які володіють секретами сільського виробництва, разом з іншими народами зроблять край квітучим.

Повільно півострів відроджується. Шкода тільки, що зусилля Верховної Ради Криму йдуть здебільшого на вгамування політичних пристрастей, а не на економіку.

◆ *Політика*

МЕДЖЛІС ЧЕКАЄ НА ВИЗНАННЯ

Прагнення Меджлісу визнати його як повноправного представника кримськотатарського народу підтримують Рух, інші громадсько-політичні організації нашої держави, багато депутатів Верховної Ради України. На цей важливий крок поки що не зважилися ні Верховна Рада, ні Президент України. Голова Меджлісу Мустафа Джемілєв, його заступник голова Організації кримськотатарського національного руху (ОКНР) Рефат Чубаров впевнені, що розв'язання цієї проблеми стабілізувало б політичну ситуацію на півострові, вибило грунт з-під ніг усілякого роду сепаратистських та шовіністичних сил як у Криму, так і за його межами. І доки Україна не визнає Меджліс, вона буде в боргу перед цим багатостраждальним народом.

◆ *Підприємництво*

За місце під сонцем

У Криму розроблено концепцію вільної економічної зони. При Раді Міністрів автономної республіки почала працювати творча група з підготовки установчих документів зони. А бажаючих вкладати свій капітал у реалізацію програм, що намічаються, вже немало.

Американська фірма «ЮТЕКС» (штат Техас) заявила про готовність відкрити фінансування для будівництва великого порту на заході республіки. Інвестиційна компанія «Старт» (ФРН), вважаючи східне узбережжя Криму дуже перспективним курортом, теж готова вкласти у його розвиток свої кошти. Зацікавлені ділові люди Англії, Італії, КНР, багатьох інших країн далекого і, звичайно, близького зарубіжжя.

Створення на півострові вільної економічної зони спеціалісти вважають досить перспективною справою. Звичайно, інвестори бажають наперед політичної стабільності. Після розмежування повноважень між органами державної влади України та Республіки Крим, після приведення у відповідність Конституцій та законодавства обох республік стабільність стає реальністю. Кримчанам тепер належить підготувати необхідні нормативні акти щодо власності, приватизації, землекористування, розробити систему пільгового оподаткування, а також пільговий митний режим.

Спеціалісти резглядають вільну економічну зону Криму як сукупність різного типу локальних зон. Керч, Феодосія, селище Чорноморське, на їхній погляд, мають стати потужними транспортно-складськими зонами. Вони прийматимуть і відправлятимуть великі обсяги вантажів. Локальною зоною виробничого профілю буде Севастополь — його потужний оборонний комплекс перейде на випуск радіотоварів, електронної побутової техніки, комп'ютерів тощо. Роздрібна торгівля з вільним обертанням валют вестиметься на Південному березі Криму. А Сімферополю відводиться роль своєрідного «Уолл-стріту» — зони з пільговим режимом для підприємств і установ кредитно-банківської системи.

Ключове місце в системі управління вільною економічною зоною посяде її адміністрація — неурядова і некомерційна структура. Насамперед вона має підготувати й подати в органи державної влади пакет установчих документів, а потім створити базу ділової інформації і професійної підготовки та перепідготовки кадрів.

Що й казати, перед Кримом сьогодні відкриваються унікальні можливості для докорінних соціально-економічних перетворень, для розвитку краю як світового курортного центру. Таких можливостей в Україні нема більше ніде. Не допустити реваншу деструктивних політичних сил, не втратити дарований історією шанс — ось чим сьогодні має пройнятися кожний житель півострова, якщо він бажає Криму благополуччя і процвітання.

◆ *Що новенького?*

ЧОРНЕ ЗОЛОТО СЕРЕБРЯНКИ

Жителі Роздольненського району знайшли оригінальний спосіб боротьби з хронічним дефіцитом пального. Народні умільці в домашніх умовах переганяють нафту із розташованого поблизу села Серебрянки і поки що не розроблюваного нафтового родовища. Очевидці свідчать, що із 300 кілограмів сировини виходить близько 150 літрів прекрасного пального. Шлях нафти із свердловин до приватних осіб, а також таємниці ремесла тримаються в секреті.

ВУЛИЦІ ПЕРЕЙМЕНОВУЮТЬ

Створена при виконкомі Феодосійської міськради комісія з перейменування вулиць та інших об'єктів місцевого підпорядкування розробила програму повернення імен міським вулицям, що були перейменовані за роки комуністичного правління.

Програма стосується в основному старої частини міста. Очікується, що в Феодосії знову з'являться вулиці Грецька, Італійська, Кріпосна, Турецька, Вірменська, Казанська.

ОБРАЗИВСЯ МІЛЬЯРДЕР

Один із 18 севастопольських мільярдерів, власник Торговельного дому Кондратьєвських, 28-річний Сергій Шурига заявив, що припиняє будь-яку доброчинну діяльність, а закуплені товари реалізовуватиме за низькими цінами де завгодно, тільки не в рідному місті.

Свій демарш комерсант пояснює образою на держадміністрацію, міськраду, конкурентів та громадські організації, які не дають розвернутися і за все добро обливають брудом. До речі, товарообіг Торговельного дому за 11 місяців цього року становив майже чотири мільярди карбованців.

Поки що акція відплати не позначилася ні на постачанні Севастополя, ні на рівні цін.

◆ *Репортаж із «Славутича»*

ЕСКАДРА ВИЙДЕ В МОРЕ...

Відшуміли пристрасті навколо першого корабля українського флоту «Славутич», схоже, вгамувалися ті мізерні антиукраїнські сили, що сьогодні існують в Севастополі, від'їхав до Москви (будемо сподіватися, що назавжди) адмірал Ігор Касатонов. І хоча «Славутичу» відвели непрестижне місце для стоянки, все ж на кораблі згідно з планом проходять військові навчання, екіпаж живе повнокровним життям, готується до останнього етапу державних випробувань.

«Славутич» — це великий корабель, корабель управління. Водотоннажність його — понад 5 тисяч тонн, довжина 106 і ширина — 16 метрів.

Близько 200 чоловік прибули сюди з усіх областей України. Понад 70 відсотків екіпажу — українці, 25 — росіяни, є вірмени, татари, поляки. Всі вони — громадяни України, і звичайно, присягнули на вірність українському народові. Треба бачити, якою гордістю переповнюються вони від того, що служать на першому українському кораблі, що вперше, і саме на їхньому кораблі, через 75 років замайорів український державний прапор, на кормі гордо красується наш державний герб.

У вільний від служби час хлопці знайомляться з історією українського флоту, а котрі не володіють державною мовою — вивчають її.

Побачив групу матросів, які читали перший номер журналу «Військо України».

— Що вас зацікавило, хлопці? — запитую.

— Та все,— відповідає за всіх старший матрос Сергій Васюк. — Ми вже два тижні в Севастополі, іноколи читаємо місцеві газети. Жахаємося, яким брудом обливає преса нашу історію, зокрема Українську повстанську армію. А в журналі про УПА багато написано. Ми переконані, що то була яскрава сторінка національно-визвольного руху українського народу. Шкода лише, що впродовж стількох десятиліть цю правду замовчували від нашого народу, а якщо й писали, то в різко негативному аспекті.

На підході два кораблі українського флоту, решта будується. Як сказали моряки, найщасливішим для них стане день, коли ескадра кораблів на чолі з кораблем управління «Славутичем» вийде в море. Той день не за горами.

ТІЛЬКИ ФАКТИ

● У Феодосії на базі політехнічного технікуму буде створено інститут. Так вирішили на організаційних зборах міськвиконкому зацікавлені сторони.

● В євпаторійській середній школі № 2 щонеділі проводяться заняття з жителями-вірменами. Вони вивчають культуру, історію вірменського народу, його мову.

● У Криму завершуються зйомки історичного фільму про Іспанію. Їх ведуть кінематографісти з Англії. Можна було, звичайно, знімати в Піренеях, але тут це обходиться у багато разів дешевше.

● В Ялті відкрилася перша приватна картинна галерея. Її власник Валерій Шаханов повідомив, що свої полотна може виставити кожен, хто забажає. Проводитимуться аукціони для продажу експонованих робіт.

● Рішенням Ялтинського міськвиконкому Дім органної і камерної музики, в якому донедавна розміщувалося відділення історичного музею, надано для користування католицькій общині міста.

◆ *З історії*

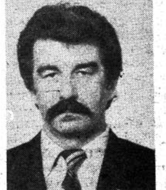
КОЛИ Й ДЕРЕВА—ВОРОГИ

Ми вже добре знаємо, що Сталін боявся геть усього,— боявся, що його можуть отруїти, вбити, і не довіряв нікому. Прибувши 3 лютого 1945 року до Лівадії, де мала відбутися Кримська конференція керівників трьох союзних держав — СРСР, США і Великобританії, він подивився довкола. Йому не сподобалися... кипариси. «Вождеві народів» скрізь ввижалися вороги. Очевидці кажуть, нібито він боявся, щоб у тих кипарисах не заховався хто з пістолетом чи автоматом. Сталін запитав у своєї охорони: «Что это?» Йому відповіли: «Кипарисы, товарищ Сталин».

Вождь, попихкуючи люлькою, сказав: «Зачем они?»

Це вже був наказ, і за одну ніч тисячі дерев знищили й вивезли.

Рузвельт і Черчілль були вкрай здивовані, коли вранці 4 лютого побачили зовсім інший пейзаж. Коли Сталіна запитали, для чого вирубали кипариси, той із властивим йому «гумором» відповів: «Так было надо».

Олександр ПІЛАТ, власний кореспондент «Голосу України» в Республіці Крим.

Телефон у Сімферополі — 44-80-32.

Хто є хто в українському бізнесі

«ТРЕБА МІНЯТИ МЕНТАЛЬНІСТЬ...»

Два роки тому на Яворівському виробничому об'єднанні «Сірка» стався революційний переворот, який започаткував якісно новий етап розвитку підприємства. Трудовий колектив висловив недовіру адміністрації і «Сірку» очолив 36-річний Віктор Подолян. У жовтні 1991 року з ініціативи нової команди було створено асоціацію «Сірка», до якої увійшли підприємства-виробники і споживачі сірки з України, Росії, Білорусі, Литви.

Віктор ПОДОЛЯН закінчив Львівський політехнічний інститут і певний час вважав, що його покликання — наука. Та проза життя внесла істотні корективи в його плани. У Львові йому й дружині Іванні квартира «не світила», отож переїхав до Новояворівська і з 1978 року почав працювати у виробничому об'єднанні «Сірка», де пройшов шлях від апаратника до генерального директора.

Озираючись назад, анітрохи не шкодує за Львовом, за науковою кар'єрою, бо прикипів душею до виробництва й до яворівського краю. Разом з батьком будує в селі хату, бо хоче врости корінням у цю землю — міцно і надовго. У сім'ї Віктора Подоляна росте двоє дітей, вони дихають тим самим повітрям, що й інші жителі міста, і це ще одна спокуса до того, що для президента асоціації «Сірка» екологічні проблеми й завдання невіддільні від економічних.

У вільний час вивчає іноземні мови — німецьку й англійську.

Головним принципом у роботі, бізнесі, взаєминах з партнерами й колегами вважає порядність. Цю його якість високо оцінили педантичні німецькі партнери, а ось із українськими ділками «печерного» ринку, які нерідко намагаються перехитрити самих себе, трапляються непорозуміння. А тому серед інших завдань Віктор Подолян поставив перед собою напівфантастичне: змінювати зіпсовану соціалізмом ментальність працівників.

— Отже, «Сірка» стала повноправною господинею, а не бідною родичкою, а Ви, Вікторе Івановичу, сидите у двох кріслах і обіймаєте посаду президента асоціації і водночас керуєте Яворівським виробництвом...

— Президент — посада почесна. Вона доповнює функції директора. Асоціація не має великого апарату, штатів, та вона допомогла нам вижити. За умов Союзу наше й аналогічні підприємства були сировинними додатками, що їх фінансували за так званим залишковим принципом. ВО «Сірка» було збиткове протягом 15 років, і після розпаду Союзу нам дістався такий важкий тягар, що виявився не під силу старій адміністрації. Вона пристосувалася до планової збитковості й пильнувала лише власні інтереси. Не звинувачую цих людей. Вони — типовий «продукт» системи, яка їх висунула.

Ми створили незвичну організацію — об'єднання начальників цехів. Ми не вимагали підвищення платні чи інших пільг, а порушували докорінні питання. Наша команда здолала опір — шантаж, погрози, підкуп. Коли я, новообраний директор, приїхав до союзного міністерства на затвердження, чув за плечима — «бандерівець», «екстреміст». Однак міністерство не вистояло перед монолітністю колективу. Політична ситуація була тоді дуже складна. На західний регіон, де компартійні структури опинилися в опозиції, дивилися вороже. І коли доводилося вирішувати в Східній Україні якісь питання матеріалів, ресурсів тощо, ми чули у відповідь: «Ідьте до свого Чорновола». Отоді і зародилася ідея асоціації. Ми сіли в машини й поїхали до партнерів — споживачів сірки. Перезнайомилися, переговорили, десь і сто грамів випили. Бувало, упродовж трьох днів накручували близько п'яти тисяч кілометрів. Врешті, ми здолали блокаду. На установчі збори приїхали 28 керівників підприємств. У лаконічному статуті асоціації сказано, що вона створена для розвитку сірчаної бази, забезпечення її всім належним.

— Який механізм цього забезпечення?

— Ми зрозуміли, що ніхто нам, окрім самих нас, не допоможе і не мали ілюзій, що після створення асоціації сюди рікою потечуть гроші. Ми облишили всі надії на уряд, бо чиновники були заклопотані передусім переселеннями з поверха на поверх. Ми домовилися, що споживачі вкладатимуть у наше виробництво частину валюти, яку вони отримують від реалізації своєї продукції.

— Ви їх «притиснули до стінки», скориставшись монопольним правом на дефіцитну сировину?

— Ні, ми ціною величезних зусиль перейшли до взаємовигідних прямих зв'язків, взаємних платежів тощо. Скажімо, не могли дістати свого часу БєлАЗи, бо Білорусь на урядовому рівні не досягла домовленостей із зарубіжними постачальниками двигунів. Ми закупили за бартером оті двигуни в Чехо-Словаччині й передали їх білоруським партнерам. І згодом отримали машини. Таких прикладів можна навести багато. Ми перестали ходити з простягнутою рукою і даємо собі раду тоді, коли більшість директорів тільки й знає, що нарікати на розрив вертикальної системи постачання. Саме завдяки прямим зв'язкам спад виробництва становив у нас не більше 2—3 відсотків.

Нині в Україні нестача усього, але все-таки треба шукати золоту середину й торгувати, щоб діставати те, що конче потрібне для розвитку виробництва. Завдяки асоціації, ми відкрили вікно в Європу, маємо тепер плідні контакти з німецькими фірмами. Життя змусило мене вивчити німецьку мову, і тепер під час ділових переговорів обходжуся без перекладача й одразу вирішую те чи інше питання.

Лише протягом минулого року я вісім разів був у Німеччині, що дуже не сподобалося «демократам»-крикунам. Ми повсякчас відчуваємо їхнє вороже ставлення до нашого підприємства. Їхньою трибуною стала районна газета «Яворівщина», а ми не можемо пробитися туди зі своїми коментарями.

— Очевидно, причиною такої недоброзичливості є складна екологічна ситуація в Україні. Здоров'я народу підірване, немає в людей довіри ані до атомників, ані до хіміків. «Сірка» ж бо — не курорт.

— Але ж не можна впадати з однієї крайності в іншу. Колись на екологію ніхто ніякої уваги не звертав, а тепер деякі політики вважають, що можна розв'язати проблему в такий спосіб: негайно зупинити шкідливу «Сірку» і збудувати натомість.. макаронну фабрику. Останніми роками ми впритул зайнялися комплексом еколого-економічних проблем «Сірки». Вдалося на 45 відсотків зменшити викиди сірководню в атмосферу. Ми підписали контракт і розпочали співпрацю з німецькою фірмою «Фрідріх», яка займається, зокрема, поетапним відродженням родючості грунтів. Та це проблеми не одного дня...

— Невже нашим людям бракує для цього всього хисту й таланту? Невже ж українці, тямущий і працьовитий народ, стали такі безпорадні, що тішать себе єдиною надією: «закордон нам допоможе»...

— Наш соціалізм викривив людям і руки, і голови. Щоб досягти чогось в економіці, необхідно передусім змінити їхню ментальність. Я твердо певен цього. Відправляємо з цією метою 100 працівників «Сірки» на два тижні до Німеччини. Навіть, якщо вони не навчаться чогось за цей короткий час, то принаймні збагнуть суть тих реформ, які ми проводимо. Я не голослівно стверджую, що соціалізм викривив нашим людям руки. Однією з проблем «Сірки» є будівництво житла. На черзі близько чотирьох тисяч працівників. Були надії на «Яворівхімбуд», та він сім років робив і не зробив того, з чим польська приватна фірма, яку ми запросили, впорається за кілька місяців.

— Якою мірою «Сірка» забезпечує потреби України в цій цінній сировині?

— За нормальної навантаженості підприємств Україна потребує 1 мільйон 700 тисяч тонн сірки щороку. Разом з Роздольським хімкомбінатом ми видобуваємо 1 мільйон 300 тисяч тонн. Нині, за умов економічної кризи, ми повністю забезпечуємо Україну сіркою і навіть маємо можливість продавати її в країни ближнього зарубіжжя. Та наш економічний рівень дуже низький і енергоємний. Може статися так, що маючи поклади сірки, ми купуватимемо її за кордоном, це буде вигідніше. Поки що наша сірка дешевша, бо дешевші порівняно із світовими енергоресурси. А що буде за рік-два? 1992 року нам вдалося зменшити споживання газу й електроенергії без зменшення обсягу виробництва. Маємо можливість завдяки реконструкції удвічі зменшити енергоспоживання, і я не відступлюся від цієї програми.

— Реконструкція виробництва потребує великих коштів. Де братимете їх? Адже на підтримку згори вн вже не розраховуєте.

— Найпростіше було б підняти ціну на сірку, але це не вихід: можемо втратити ринок. Саме завдяки тому, що наша сірка поки що недорога, ми спинили приплив сірки з Польщі. Оптимальний шлях виживання за умов ринку — це багатопрофільне виробництво. Хочемо започаткувати тут високорентабельне капролактамове виробництво, маємо для цього готову інфраструктуру. Близькість до кордону створює найкращі умови для реалізації продукції. Ідея зародилася ще під час виборів до Верховної Ради України, і ця обставина вплинула на долю проекту. Під час виборів компартійні структури потай розіграли «екологічну карту». Тодішній секретар обкому компартії Яків Погребняк забажав стати народним депутатом і заради цього з популістських міркувань пожертвував ідеєю капролактамового виробництва у Новояворівську, заморозив уже розпочате будівництво в Новому Роздолі, де мали випускати аміак. «Демократія перемогла, демократія не допустила», — заволала преса. А ми ж бо знаємо справжні мотиви цих келійних рішень.

Ми відрядили до Італії, на фірму, яка займається капролактамовим виробництвом і має намір співпрацювати з нами, делегацію зацікавлених осіб: політиків, лікаря, журналіста, священика. Вони вивчили там екологічну ситуацію зусібіч. Священик навіть на цвинтар пішов, щоб побачити на власні очі, як довго живуть тамтешні жителі. І що ж? Їхня упередженість ніби розвіялася, але вони зауважили: «наш народ не такий». Представник Президента в Яворівському районі Богдан Дудзяний займає чітку позицію, підтримує нас, а його заступники загрались з людьми. Наприкінці минулого року сесія Яворівської районної Ради розглядала питання про капролактамове виробництво і поставилася до цієї проблеми безвідповідально. Заздалегідь, не розібравшись, депутати підготували рішення про недовіру керівництву «Сірки». На сесії не було жодного аргументованого виступу — суцільне критиканство.

Довелося нагадати депутатам, що доля «Сірки» — це доля Яворівського району. Підприємство годує 50 тисяч місцевих жителів. Ми утримуємо місто Новояворівськ, де мешкає 30 тисяч. 1992 року утримання міста коштувало нам 250 мільйонів карбованців. Багатьом здається, що «Сірка» процвітає, але ж треба зазирнути в перспективу. А її поки що немає.

— З перспективами навіть у масштабах держави не все зрозуміло. І все ж як попри труднощі «Сірка» дбає про соціальний захист своїх працівників?

— Однією з найважливіших вважаємо житлову програму. Відроджуємо будівельну індустрію. 1992 року спорудили два багатоквартирні будинки, один здали в січні, а до кінця цього року буде зведено ще чотири. Турбуватися про здоров'я хіміків сам Бог велів. Закуповуємо зубопротезний кабінет, діагностичну апаратуру, разом з німецькими партнерами розв'язуватимемо проблему забезпечення хворих дітей слуховими апаратами. Таких дітей у нашому районі близько ста. Вони дістануть шанс повернутися до повноцінного життя. За клопотанням ради трудового колективу тяжко хворій вихователці дитячого садка, батьки якої багато років пропрацювали на «Сірці», австрійські лікарі зробили унікальну операцію. Донорська нирка врятувала їй життя. Ми домовилися про те, що німецькі лікарі приїжджатимуть для складних операцій сюди і розраховуватимемося з ними через бартерні угоди.

— Котра з проблем, про які ви говорили, найскладніша для вас?

— Проблема свідомості, ментальності наших людей. Я не уявляв, що вона така складна. Стреси зробили своє: у мене «схопило» серце, у заступника — інфаркт...

— Психологічні бар'єри, тому що вони ірраціональні, їх неможливо прогнозувати. Та, мабуть, неважко було передбачити, що ваш службовий «Форд» дражнитиме багатьох, і вас звинуватять у нескромності.

— Для мене важливішими моральними категоріями є порядність і чесність. Так, у керівників, інженерно-технічних працівників і робітників «Сірки» «нескромна» висока зарплата, бо ми її заробили. Так, ми придбали 10 «Фордів» для своїх службових потреб, для районної адміністрації і міліції й купуватимемо їх ще. Та керуємося не міркуваннями про престиж, а розрахунками. Приміром, «Волга» нині коштує стільки, скільки чотири не нові, але дуже надійні в експлуатації «Форди». Для багатьох наших опонентів ці машини стали кісткою в горлі. От якби керівники підприємства їздили поміж дільницями (а це десятки кілометрів) вантажними автомобілями або автобусами, витрачаючи на такі переїзди величезну кількість пального, це було б... «демократично». Та я не збираюся ні з ким загравати. Хочу, щоб люди, які живуть і працюють поряд зі мною, які хочуть їсти й пити, мали якусь перспективу на завтрашній день. Для цього вони повинні знати всю правду.

Розмову вела Оксана ТЕЛЕНЧІ.

Яворівський район Львівської області.

Ветерани

ПОВАЖАЙМО СТАРІСТЬ!

Я переконаний: якщо кожна Рада і її депутати, кожний трудовий колектив усвідомлять, що їх святий обов'язок турбуватися про старих матерів і батьків, про вдів, інвалідів, всіляко допомагати їм, щоб не залишилися голодні, голі і босі, то наш народ переживе нинішню скруту, підніметься і власною працею розбудує могутню і щасливу суверенну Україну.

Найперше, що наша ветеранська організація вже встигла зробити, — її активісти побували на квартирах у багатьох інвалідів, самотніх престарілих людей, подивилися, як вони живуть, склали акти обстежень. Тепер спільно з місцевою адміністрацією та іншими владними органами прагнемо подати кожному нужденному конкретну допомогу. Завдання це нелегке, але будемо його наполегливо виконувати.

Матеріальних проблем у людей похилого віку сьогодні по горло. Особливо після нового безбожного і безконтрольного підвищення цін. Але не менше хвилюють і питання моральні. По радіо, телебаченню часто чуємо, а також читаємо в газетах: спритні ділки скуповують ордени й медалі, кров'ю заслужені фронтовиками в жорстокій битві з фашизмом або виснажливою працею на заводі чи в колгоспі. Як це ображає людей старшого покоління! Відомо, що в усі часи всі народи світу славили своїх захисників і талановитих працелюбів, всіляко обдаровували їх, шанували. А в нас проти ветеранів-орденоносців розгорнули таку брудну кампанію, ніби вони тільки те й знали, що ні за що з неба зірки хапали. Почуєш у черзі біля крамниці, як нерідко ображають інваліда-орденоносця і хочеться кричати: люди, схаменіться! Дійшло до того, що нахабні «добродії» без честі і совісті скуповують золоті медалі наших дітей і онуків, яких вони були удостоєні за відмінне навчання в школі. Дивно: невже влада безсила приборкати цих спекулянтів чужою славою?

У Бориславі 11 тисяч пенсіонерів. Майже всі вони - за межею бідності. Трохи легше тим, хто не порвав зв'язків з трудовим колективом, в якому раніше працював. На промислових підприємствах міста колишнім кадровим робітникам нараховують доплату до пенсії, видають грошову допомогу на придбання овочів, бульби, інших продовольчих товарів. Але так не всюди. На жаль, майже нічим не можуть допомогти своїм ветеранам трудові колективи шкіл, лікарень, закладів культури тощо. На це мають звернути увагу і місцеві органи влади, і Кабінет міністрів. І вже зовсім дивно, як наш рідненький уряд «потурбувався» про старих - відмінив навіть їхні пільги щодо проїзду на транспорті.

Багато надій покладаємо на милосердя. Та чи всі уявляють, що це таке? Говоримо часто про благодійність, а робимо поки що мало. Ось і ми ніяк не спроможемося відкрити в місті магазин для нужденних, зібрати для них одяг, взуття, дати можливість купити хоч хліба та солі за фіксованими низькими цінами, придбати ліки. А хіба не бачимо щодня у міському транспорті, як здорованьмолодик зневажливо дивиться на бабусю, що стоїть поруч, зле бубонить:«Сиділа б вдома на печі!» І... не поступиться місцем.

Безперечно, не всі такі неуважні до людей похилого віку. Нещодавно розмовляв я з тяжкохворою жінкою Юзефою Іванівною Акимшиною. Хвалилася, які в неї добрі сусіди, - в усьому їй допомагають, чуйні, лагідні. Спасибі таким милосердним людям від нас, ветеранів!

Наша міська рада ветеранів працює на громадських засадах. Узгоджуємо свою діяльність з міським відділом соціального забезпечення. Спільно обстежуємо умови проживання інвалідів, самотніх пенсіонерів, відвідуємо трудові колективи, щоб допомагати на місцях первинним ветеранським організаціям розв'язувати соціальні проблеми, провадимо збір коштів до фонду гуманітарної допомоги тощо. Звертаємося до міських органів влади, народних депутатів, до керівників підприємств з настійним проханням залучати пенсіонерів, яким ще дозволяє здоров'я, до посильної праці, дати їм можливість продовжувати трудитися на користь України і самим забезпечувати власні життєві потреби.

Григорій БОЙКО,
голова Бориславської міської ради ветеранів війни і праці.

Львівська область.

ДІТИ ЦУРАЮТЬСЯ ДОМУ

Від чого і від кого вони тікають? Від нашої батьківської жорстокості і байдужості, від домашньої убогості, життя впроголодь, що для багатьох стає нормою? І куди? На який «острів комунізму»? А потрапляють, як правило, ось сюди, в два десятки приймальників-розподільників для неповнолітніх. За даними МВС, тільки торік у таких установах побували 7142 «шукачі щастя».

Фото Олександра КРЕМКА

Преса

«Друг читача» державі не потрібен

А що сказати 40 тисячам читачам, які віддали перевагу цій газеті?

Ці рядки пишуться під розпачливий зойк української журналістики: «Преса України гине. Єдина надія - на підтримку держави. Якщо преса їй потрібна».

І доконаний факт з ряду наступних - першим загинув тижневик «Друг читача»... Його засновники - Державний комітет по пресі та Товариство книголюбів України - не витримали навального натиску гіперінфляції, небаченого зростання цін на папір, поліграфічні витрати та послуги зв'язку. Наші головні сподівання були на державну дотацію. Але вони розвіялися. «Друг читача» державі не потрібен.

Той «Друг читача», який був (!), по суті, єдиним джерелом книгознавчої та бібліографічної інформації в Україні, той оновлений «Друг читача», який за нинішніх супертяжких часів здобувся на 40-тисячну передплатницьку аудиторію.

Звинувачувати в усьому лише державу, її владні структури? Але ж вони, зрештою, нічого не можуть і, здається, нічого не хочуть. І це теж доконаний факт.

Шкода тільки наших читачів, які повірили в свого «Друга» і в яких ми уклінно просимо вибачення за невиправдані надії.

Залишається втішатися думкою, що, може, настануть кращі часи, і поштар ще завітає до вас, дорогі друзі, з тижневиком, якому ми кажемо сьогодні останнє «прощай».

Володимир БУРБАН,
шеф-редактор газети «Друг читача», заступник голови правління Товариства книголюбів України.

P.S. Засновники звернулися до Міністерства зв"язку України з проханням провести відповідні розрахунки з нашими передплатниками.

Військо: слідами однієї «сенсації»

КРЕЩЕНДО З ПЕРЕХОДОМ НА ФАЛЬШ

або ПРО КУЛЬТУРУ ДИСКУСІЙ У ДЕЯКИХ «НЕЗАЛЕЖНИХ» ГАЗЕТАХ

Недавно один знайомий аргентинський бізнесмен, ділячись враженнями від відвідин Києва, запитав: «Чому у вас так читають «Киевские ведомости»?» А справді, чому?

Нагода пояснити цей феномен трапилася зовсім несподівано. 16 лютого «Голос України» надрукував невеличке спростування дутої сенсації «Ведомостей» про те, що буцімто 16 українських льотчиків з вини командування ВПС перебували в ролі «смертників» і тільки витримка командування протиповітряної оборони врятувала військових авіаторів від неминучої загибелі. У відповідь «КВ» 19 лютого видрукували лайливе спростування А.Сметаніна «Спростовуючи очевидні речі, «Голос України» зірвався на фальцет».

Аналізуючи цей опус, написаний у кращих традиціях компартійної преси, легко відповісти й на запитання: «В чому секрет популярності «КВ»?»

У матеріалі «Сенсації» та амбіції» («Голос України» за 16 лютого) розвінчувалася «сенсація» А.Сметаніна про «камікадзе», бо фактично під час подій на командному пункті військ ППО 29 січня жодної загрози життю та здоров'ю льотчиків не було. Отож, оскільки основне, на чому будувалася «сенсація» і що спростовував «Голос України», — це можливість обстрілу літаків військами ППО, звернемося із запитанням «Чи було можливим знищення літаків 29 січня?» до фахівця.

Начальник бойової підготовки військово-повітряних сил України генерал-майор авіації Микола МОРОХОВЕЦЬ: — Те, що видрукували «Киевские ведомости», — дурниця, розрахована на необізнаних людей. Бо навіть якщо відкинути інші причини, через які знищення літаків 29 січня було неможливим, у війську будь-якої країни існують правила, встановлені міжнародними конвенціями і угодами, за якими повітряних порушників не можна збивати ракетами класу «земля-повітря». Для цього в повітря піднімають винищувачів. Вони визначають державну приналежність літака, вступають з ним у радіозв'язок, намагаються посадити на найближчий аеродром. Лише за умови, якщо літак належить іншій країні або не має пізнавальних знаків, не відповідає на зв'язок і не реагує на команду винищувача сідати, його збивають.

Силкуючись з усіх сил довести своїм читачам, що «сенсація» справжня, А.Сметанін словесною еквілібристикою завуальовує відсутність вагомих аргументів, обходячи головне питання — чи могли війська ППО збити 29 січня літаки? Ну що ж, за нього це зробив фахівець.

Тепер про деякі інші особливості матеріалу А.Сметаніна. Б'ючи себе в груди, кореспондент «Ведомостей» доводить, що він добуває інформацію, кидаючись у пекло, а дехто в цей час сидить в «тепленьких умовах». Назву конкретну посаду і прізвище «пекла», від якого Сметанін одержав «сенсаційні» дані про події 29 січня на КП ППО і, присвоївши їх собі, «пригостив» ними ще й киян і гостей столиці України. Це редактор газети військ ППО «Страж неба» підполковник Віктор Коробков. А щодо справжнього пекла, то воно, слава Богові, трохи подалі від вулиці Пархоменка в Києві, де розташувалася редакція «КВ». В Литві (в січні 91-го), Грузії (восени 91-го), Придністров'ї (минулого літа),де я вас, шановний колего Сметанін, чомусь не зустрічав. Так що запрошую. На жаль, «гарячих» точок на просторах колишнього СРСР ще вистачає.

Стаття А.Сметаніна уражена алогізмами. В «Сенсаціях» та амбіціях" доводилося, що трагедії не могло бути головно тому, що на КП 29 січня разом з командуючим ППО генерал-лейтенантом М.Лопатіним перебував і командуючий ВПС генерал-лейтенант В.Васильєв. Сметанін, даючи «гневную отповедь» цьому твердженню, пише: «Але присутність на КП командуючого ВПС попередила трагічну розв'язку...» Або ще. Звинувачуючи автора в «потрясающем дилетантизме» за те, що спільну роботу, хоч і «на ножах», двох командуючих названо першим фактичним вченням нового роду військ — військ оборони повітряного простору, Сметанін в одному місці пише, що автор цим смішить людей, а в іншому сам собі заперечує: «Розгорнулася боротьба між генералами ВПС та ППО за право бути біля керма створеного виду військ — ВПС (війська оборони повітряного простору)». І хоч «дилетантизму» в Сметаніна через край, бо, наприклад, у збройних силах, на відміну від ботаніки, війська розподіляються за родами, а не видами, не будемо, мабуть, хизуватися в такий спосіб кращою обізнаністю з військовою термінологією. Бо хоч і довелося свого часу відслужити в «легендарной и непобедимой» 10 років, все ж від помилок ніхто не застрахований, а бути військовим оглядачем, думається, може не обов'язково колишній служака, як мистецтвознавцем не лише колишній оперний співак, а спортивним коментатором — олімпійський чемпіон.

А.Сметанін у своїй статті пише, що «Голос України» «використовується частиною генералітета в ролі благенького «Бойового листка» і опускається до майданної лайки». Але де хоч один приклад в матеріалі «Сенсації» та амбіції" такої лайки? Натомість саме «Фальцет» Сметаніна пересипаний перлами, запозиченими в чергах на майданах. Рівень же серйозної фахової аргументації у нього зводиться до суперечки на кшталт: «Нехай я не правий, зате ти — лисий». Що ж до використовування «ГУ» частиною генералітета як «Бойового листка», то «Голос України» не раз надавав можливість фахівцям виступати з матеріалами, які обстоюють збереження ППО як окремого роду військ. Ми не підтримуємо в суперечці довкола об'єднання жодної із сторін. Об'єднуватися чи не об'єднуватися — мають вирішити фахівці. Мета публікації «Сенсації» та амбіції" дещо інша — розвінчати дуту сенсацію на військову тему, породжену людьми, далекими, м'яко кажучи, від проблем розбудови національного війська.

І насамкінець в чому ж він, феномен популярності «КВ»? Я довго думав, чому цікаві, розумні, професійно зроблені українські часописи лежать у Києві на полицях кіосків, а «Ведомости» — нарозхват? Чому люди байдужі до своєї історії, до проблем розбудови своєї держави, до української справи, а плітки, «сенсації» — тільки подавай? А тому, що далеко не всі ми вже стали громадянами незалежної України, а багато хто ще залишається совками з провінційної Хохляндії. І це дуже добре розуміють бізнесмени від преси. Тому й популярні «Киевские ведомости», бо обиватель полюбляє чтиво з «сенсаціями», напівнатяками, плітками, з претензіями на незалежну думку. Ті, хто задумував «КВ», влучили в десятку.

Валентин ЛАБУНСЬКИЙ,
військовий оглядач «Голосу України».

На перехрестях культури

Ох, ця дешева кіношна «юшка»...

Та, схоже, вона починає набирати не тільки глядачам, але й прокатникам. Тому, мабуть, вони й створили акціонерну компанію Україна. Це відбулося в Одесі, де зібралися кінопрокатники з більшості областей нашої держави.

Спочатку, однак, кілька слів про те, що передувало зібранню. Всіляко докоряючи нашим кінопрокатникам тим, що екрани заполонив ширвжиток закордонного, переважно американського виробництва, ми особливо не замислювалися над причинами такого явища. А з кардинальними змінами суспільних, ідеологічних підвалин обставини складалися таким чином, що державні прокатні установи — обласні кіновідеооб'єднання — змушені були будь-якими способами ловити глядача на гачок. Бо боролися за виживання. Й порівняно дешевша закордонна юшка якраз і давала куди більші прибутки, ніж вітчизняна кінопродукція — значно дорожча й часто ще гірша за професійним і художнім рівнем.

З цієї, здавалося б, безвиході прагнуть тепер виборсатися ті, хто став акціонерами України, тобто працівники кіновідеооб'єднань майже всіх областей, а також інші солідні прокатники. В об'єднанні державних та приватних капіталів і полягає головна особливість нової компанії. А покликана вона забезпечити власну, глибоко й всебічно продуману, а не нав'язану обставинами прокатну політику.

Ухвалено статут, затверджено програму дій. Документи засвідчують, що акціонери, об'єднавшись, планують поновити на наших екранах широкий показ стрічок кіностудій України та інших держав (тих, звичайно, що заслуговують на глядацьку увагу). Лише прокат на такий великий регіон як Україна зможе забезпечити сьогодні рентабельність цих фільмів. Окрім того, з'явиться можливість купувати й справжні шедеври світового кінематографа, які завжди коштували дорого й були малодоступні для нас. Трохи згодом, після нагромадження капіталу, Україна має намір вкладати гроші у виробництво кінострічок, спонсорувати талановитих митців, тим самим впливаючи на рівень нового вітчизняного кіно. Є також ідея створити кінобіржу, відновити кінопропагандистську роботу серед глядачів.

Хоч як це дивно у наш час, але учасники зібрання в Одесі керуються не тільки комерційними, а й моральними міркуваннями. Вже цілком практичне, а не лише документальне свідчення цього — діяльність Одеського виробничого об'єднання Кіновідеопрокат на чолі з Іваном Бодюлом. Нещодавно з ініціативи цього кінодіяча один з кінотеатрів Одеси став безплатним. Тут демонструють, як правило, кращі фільми минулих років та нові стрічки, зокрема й Одеської кіностудії, влаштовують зустрічі з місцевими й приїжджими кіномитцями — чи не добра це моральна підтримка їм? У кінотеатрі на всі сеанси резервують місця для пенсіонерів. У місті почав також діяти зал так званого елітного кіно, який напевне збиратиме свою постійну аудиторію.

Тож Іван Бодюл мав моральне право стати ініціатором створення кінокомпанії, запросивши до Одеси колег. Його, до речі, й було обрано президентом України.

Поки що невідома реакція керівних столичних структур Кіновідеопрокату на виникнення асоціації. Ініціатива цього разу йшла, як мовиться, знизу, а це, знаємо з практики, не завжди до вподоби верхам. Та, зрештою, головне — заради чого, а не з чиєї подачі.

Галина **ВЛАДИМИРСЬКА.**
Одеса.

Право: думка спецкора

«Не вистачає» ще тільки «важкого» наркотику, або Навіщо здалася нам сіцілійська мафія?

Такі, здавалося б, далекі від нас фронтові події у Югославії можуть найближчим часом відгукнутися в Україні. З'ясовуючи національні стосунки, тамтешні народи заодно притиснули хвоста королям наркобізнесу з великого балканського шляху, що пролягав територією південних країн Європи. Як свідчать спеціалісти, саме цим шляхом з Азії і Сходу йшли у Західну Європу важкі наркотики, зокрема кокаїн.

Відомо, що наркоділки тепер промацують інші канали. І чи стануть вони шукати більш підходящих умов, аніж у державах СНД, у тому числі й в Україні, з їхніми прозорими кордонами, розхитаною економікою і всім іншим, що можна було розхитати.

Занепокоєння спеціалістів небезпідставні. За даними нашого МВС, кількість осіб в Україні, які вживають наркотики, за чотири-п'ять років зросла з 28 до 33,5 тисячі. Стільки зареєстровано. Але якщо зважити, що один наркоман принаджує до зілля трьох-чотирьох осіб, то не важко підрахувати, як ця кількість щодень прогресує.

Схоже, що ми на порозі зародження підпільної наркоіндустрії. Поки що примітивної. Міліцейські зведення рябіють сезонними повідомленнями про затримання ходаків за маковою соломкою на сільські городи і дачні ділянки. Скільки коштує склянка такого зілля на чорному ринку знає мало не кожний старшокласник (не без допомоги засобів масової інформації). Лише торік працівники міліції вилучили 14 тонн макової соломки. Деякі вхитряються засівати опійний мак, коноплю (торік виявлено і знищено 856 таких незаконних посівів). Завдяки старанням міліції за призначенням не дійшло 103,2 кілограма опію та 262,4 кілограма гашишу. А всього карний розшук викрив торік 618 груп наркоділків.

Цифри невеселі, але всі вони можуть видатися лише «квіточками» після того, коли територією України, як прохідним двором, підуть важкі наркотики - героїн, кокаїн. Ця зовнішня наркотична агресія може статися будь-коли. На перший погляд може заспокоїти запевнення нового заступника міністра внутрішніх справ України (він же начальник Кримінальної міліції) генерал-майора Юрія Кравченка про те, що фактів транзиту чи тим більше виготовлення героїну або кокаїну у нас не виявлено.(А той, що у своїх кустарних лабораторіях виробляють вітчизняні ділки, генерал навіть чорновим героїном назвати не може). Правда, при цьому генерал обмовляється, що оперує лише офіційними даними, а оперативні, як відомо, можуть бути й інші. Іншими є й дані, що оприлюднені на Заході. У тамтешніх засобах масової інформації з'явилися посилання на експертів ООН, які, начебто, вважають, що відбувся поділ праці наркобізнесменів держав СНД. Експерти вважають, що Узбекистан найближчим часом продовжуватиме спеціалізуватися на вирощуванні опійного маку, Україна — на виробництві героїну, Білорусія — на транзиті наркотиків. Можна по-різному ставитися до цих повідомлень, але народної мудрості про те, що диму без вогню не буває, забувати не годиться. Не треба забувати і думки закордонних засобів масової інформації про те, що країни СНД, отже й Україна, є одним із найбільших центрів у світі, де наркомафія «відмиває» свої капітали. Правда і цієї думки керівники МВС України не підтверджують також. Але й не спростовують.

Тим часом намірами наркомафії скористатися ситуацією, що склалася в Україні, занепокоївся... далекий наш сусід - Італія. Незважаючи на те, що існують Інтерпол, Європол з їхніми налагодженими структурами для боротьби з наркобізнесом, італійці взялися створювати ще одну міжнародну структуру. Вони пропонують правоохоронцям різних країн діяти оперативніше, укладаючи двосторонні протоколи про обмін комп'ютерною інформацією на осіб, об'єкти й події наркосвіту, зокрема, перевізників наркозілля. І хоча деякі з країн (Великобританія, Німеччина й інші) цієї ініціативи не підтримали, багато хто вже відгукнувся — це, зокрема, Болгарія, Югославія, Греція. І вже навіть є приклади спрацювання цієї кримінальної електронної пошти, що діє між МВС Італії та Туреччини. Турецькі поліцейські взяли групу наркоділків і, виявивши серед них італійські кінці, негайно ж повідомили про це до Риму, в результаті чого тамтешні правоохоронці зуміли заарештувати мафіозі в Мілані, до котрих інформація про провал колег у Туреччині дійти ще не встигла.

До ініціативи італійців приєдналися МВС Білорусі і Російської Федерації. Ще у вересні минулого року таку ж пропозицію від міністра внутрішніх справ Італії Манчіно отримав і міністр внутрішніх справ України Андрій Василишин. Нещодавно італійська делегація побувала у Києві, й відповідний протокол було підписано.

Італійці, які змушені шукати порятунку від своїх міжнародних мафіозі ще на далеких підступах, роблять це не з порожніми руками. Нам вони пообіцяли надати спеціальні комп'ютери, доступ до відповідних ліній космічного зв'язку, допомогти коштами у навчанні наших спеціалістів. І ми хапаємося за кожну соломинку. Доки вона є.

Анатолій БЕНЬ,
спеціальний кореспондент
з прав людини «Голосу України».

Як відомо, торік Верховна Рада затвердила положення про паспорт громадянина України і опис нового паспорта. Ці два документи були надруковані в нашій газеті 28 липня 1992 року (№ 141). З того часу не припиняється потік листів до редакції, автори яких висловлюють своє невдоволення й обурення. Зазначу, жоден з нових законодавчих актів не мав такої пошти. І редакція не могла обійти їх увагою. Минулого року газета вмістила дві добірки листів читачів (№ 183 і № 198 за 25 вересня і 16 жовтня). Люди пишуть і досі. Отож, враховуючи непросте й неоднозначне сприйняття громадянами України основного документа, що засвідчує особу, знову повертаємося до цієї теми. Наведемо думки ще кількох наших дописувачів, а потім спробуємо з'ясувати, як народилося на світ нелюбе дитя.

За листами читачів

Будемо турками, козаками... безрідними бомжами,

КОЛИ ОДЕРЖИМО НОВІ ПАСПОРТИ, — ВВАЖАЄ БАГАТО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Дніпродзержинськ, Людмила Хондрич:

«Я вкрай обурена тим, що опис паспорта затвердили без обговорення населенням. Може статися так, що на майбутніх виборах до Верховної Ради не буде жодного українця, тому що голосуватимемо наосліп, бо комусь захотілося жити без національності. Моя національність — моя гордість, а її в мене відняли».

Місто Бар Вінницької області, О. Михайленко:

«Усім відомо: немає мови — немає нації, немає нації — немає держави. Дуже прикро буде, коли народиться дитина і не знатиме, хто вона, якої нації. Беруть за приклад США, де в паспортах не зазначається національність. Але ж усім відомо, що такої американської нації не існує, а корінна — індійці — загнана в резервації, на вимирання. От вам і демократія!»

Одеса, Раїса Щоволь:

«У Законі про мови сказано, що в Україні державна мова — українська. То чому найважливіший документ ми маємо отримувати двома мовами — українською і російською? Я просто не одержуватиму такого паспорта».

Місто Вишневе Київської області, О. Насенко:

«Хто дав право депутатам позбавляти наш народ національності, своїх коренів? Хто я тепер у цій розваленій державі: турок чи козак? Чи просто безрідний бомж?».

Місто Золотоноша Черкаської області, Андрій Дзюбко:

«Я пишався б тим, що українець, громадянин вільної України. А якщо в паспорті не буде графи про національність, то чи називатимуть мене, жителя України, українцем? Не впевнений. Можливо, називатимуть космополітом, радянською людиною, малоросом. А українці діаспори, мабуть, забуватимуть, якої вони національності».

Працівники Обчислювального центру Мінстату України:

«Хто прийняв рішення про ліквідацію в паспортах запису про національність громадянина України? Адже воно рівнозначне ліквідації самої української нації і всіх її ознак. Тому пропонуємо ст. 13 проекту Конституції України, де йдеться про право громадян на збереження національності, доповнити таким записом: «Громадяни України мають право на запис національної належності в паспорті та інших документах, що засвідчують особу»».

Голови куп'янських організацій УРП, НРУ, «Просвіта» О. Зубар, В. Афанасіївський, Ф. Птушко:

«Висловлюємо рішучий протест стосовно того, що в паспорті громадянина незалежної України не буде запису про національну належність. Рішуче вимагаємо від Верховної Ради України в паспорті громадянина України нового зразка вилучити записи російською мовою і ввести графу про національну належність. Вимагаємо не позбавляти національності, даної нам від Бога, а в разі невиконання вимог відмовляємося одержувати образливий для нашої національної гідності паспорт».

Місто Долина Івано-Франківської області, В. Горобець:

«Ще не пізно порушити питання про виправлення помилок. Адже помилки, особливо такого масштабу, потрібно виправляти. Нехай автори проекту сплатять зі своїх кишень витрати, пов'язані з його реалізацією, і залишать свою «продукцію» собі. А громадяни незалежної України повинні мати документ, з яким не соромно було б показатися у світі, документ, що ставив би нас нарівні з іншими народами».

Смт. Немішаєве Київської області, Н. Тищенко:

«Якщо в Конституції не буде записано, що українська мова державна, а в паспорті — національність (хоч тут доженемо Америку), то хто ми тоді? Хто той «геніальний» автор такої пропозиції? Як можна додуматися до такого?».

Мабуть, вистачить. Таких листів, вимог, прохань дуже багато. Переважна більшість авторів листів стріли свого невдоволення спрямовують на народних депутатів, Верховну Раду. Але, як відомо, у проекті кожного нормативного документа є автори, їхні пропозиції, як правило, залишаються в основі затвердженого акта. Хто ж розробив проекти положення про паспорт і його опис? Як і хто їх обговорював? Хто тепер може дати вичерпні відповіді на запитання? Може, працівники паспортного відділу Міністерства внутрішніх справ?

«Слід» вивів до...

Начальник головного управління охорони громадського порядку Міністерства генерал-майор О. Войцеховський (в його підпорядкуванні паспортний відділ) без підготовки відфутболив мене до начальника відділу полковника М. Захандревича. Той ознайомив мене з копією проекту положення про паспорт, який МВС надіслало до Кабінету міністрів.

Знаходжу пункт такого змісту: «**У паспорт громадянина України за його згодою заноситься запис про національність**». М. Захандревич показує два варіанти макетів паспортів для внутрішнього користування. У першому варіанті передбачали запис про національність, в другому — вже за згодою. Згідно з другим варіантом макета в паспорті мали бути записи про родинний стан громадян, неповнолітніх дітей, військовий обов'язок, групу крові і резус-фактор, місце проживання.

Отож другий варіант макета паспорта виготовили за проектом положення, розробленого МВС і Мінюстом України, його й надіслали до Кабінету міністрів. Перед розглядом і затвердженням Верховною Радою проект положення обговорювала Комісія у питаннях законодавства і законності. Читаю протокол засідання за 3 червня 1992 року. Інформував членів комісії заступник начальника головного управління громадського порядку МВС полковник міліції В. Ткаченко. Він повідомив, що в новому паспорті порівняно зі старим зменшено кількість відміток. Немає записів про родинний стан, наявність дітей до 16 років, військовий обов'язок, групу крові та деяких інших. Серед оцих «деяких інших» — і записи про прописку та національність.

Доповідач далі підкреслив, що запис про прописку сьогодні ще потрібний для точного обліку населення, обліку міграції і взяття на квартирний облік, згадки за те, що немає запису про національність, у письмовому тексті інформації не знаходжу. Зникла разом з переліченими вище. Але ж, пам'ятаєте, міністерство вносило їх до проекту. Де ж вони поділися? Ось тепер стають зрозумілими деяка розгубленість і ніяковість начальника паспортного відділу МВС М. Захандревича. Проект положення пройшов «чистку» в Кабінеті міністрів, очолюваного ще В. Фокіним, і вийшов звідти без названих вище відміток. А офіцери міліції, як і армії,— люди дисципліновані, службу знають...

А як сприйняли запропонований проект незалежні від чинів і рангів народні депутати, члени згаданої комісії? Як засвідчує протокол, В. Носов нагадав, що в новій Конституції повинен бути запис про те, що кожен має право визначити національність, слід передбачити це і в паспорті.

Ось і все обговорення, вся дискусія навколо такого важливого документа. Підкреслюю: висновок роблю з протоколу засідання комісії. Як же проходило обговорення запропонованого проекту положення на засіданні Верховної Ради?

На сесії парламенту 26 червня минулого року під час обговорення проектів положень про паспорт та свідоцтво про народження доповідав заступник міністра юстиції України В. Онопенко. Він, зокрема, підкреслив: «**Оскільки паспорт є документом, що засвідчує особу власника, то він не містить таких даних, як сімейний стан, наявність дітей, військовий обов'язок громадянина, його національність і таке інше**». Доповідач зазначив, що названі проекти підготували Мінюст, МВС, Міністерство закордонних справ за участю науковців. Отже, колектив багатьох службових осіб і науковців, списку якого не знайти, вирішили обійтися без звичних, традиційних для нас записів. І конче потрібних, як свідчать листи.

А що ж народні депутати? Одразу скажу, із зазначеного питання тривала палка дискусія. Необхідність запису в паспорті про національність відстоювали депутати С. Пушик, А. Бондарчук, С. Хмара, М. Горинь, М. Мотюк. Недоцільність такого запису аргументували депутати В. Козаренко, В. Бедь, М. Косів, В. Сметанін. Гадаю, мотиви «проти» слід назвати.

В. Козаренко: «...Як депутат за ці три роки зрозумів, що дехто нагнітає атмосферу навколо цього (запису про національність. — **Я. Г.**) тільки з однією метою — щоб посварити людей тут (мабуть, у Верховній Раді. — **Я. Г.**) і в усій Україні. На мою думку, найважливіше для кожного, що він громадянин України. А процент крові і до шостого коліна... Є в нас депутати, які здатні довести це, але є й такі, хто не може цього зробити. Треба, щоб усі були в рівному становищі: громадянин України — і все».

В. Бедь: «... Якщо ми ставимо в основу нашої концепції громадянське суспільство, не потрібно в паспорт вводити графу про національність... Паспорт повинен підтверджувати належність конкретної людини до громадянства держави — і все. Отоді ми уникнемо таких фактів, коли за однієї влади когось записали тим, а прийшла інша — записали іншим, і так далі. Ця графа не потрібна в паспорті». (Були оплески. — **Я. Г.**)

М. Косів: «...У зв'язку з тим, що панував антисемітизм, євреї не записувалися євреями. У зв'язку з тим, що панувала асиміляція, мільйони українців не записані українцями. А тому не треба цієї графи у паспорті. Посилання на національність має бути у свідоцтві про народження. Але якщо записувати, так усім».

В. Сметанін: «Коли ми розглядали це питання в Комісії з прав людини, то дійшли єдиної думки: треба записати «громадянин України»... Я вважаю, що графи «національність» в паспорті не повинно бути».

Останній депутат говорив і про інші особливості паспорта. Про національність жодної аргументації у статистичному звіті більше немає.

У своїх відповідях на запитання депутатів заступник, а нині міністр юстиції **В. Онопенко**, говорив: «**Питання про національність «з'являлося, коли ми працювали над макетами паспорта. Мабуть, його потрібно ще раз обговорити і дійти якогось компромісного рішення. Можливо, за бажанням громадянина у паспорті зазначати і національність... Не будемо загострювати питання про національність. Ми його вивчимо, продумаємо, а потім внесемо на ваш розсуд**». Але ніякого вивчення, доопрацювання більше не було. На тому ж засіданні положення затвердили. «За» проголосували 257 депутатів.

Чимало парламентаріїв висловлювали свої міркування щодо записів у паспорті російською мовою. Зокрема, депутат О. Влох підкреслив: «**Російська мова — слов'янська і дуже подібна до української. Очевидно, кожний росіянин розуміє українську мову, як і кожний українець — російську. То чи є потреба оформляти паспорт трьома мовами? Можливо, достатньо двома — українською та англійською?**»

Т. Нагулко: «Дійсно, в нашому паспорті повинні бути записи українською мовою і, може, мовою, яка вважається міжнародною, — англійською чи французькою». Депутат **В. Свідерський** сказав, що із записами російською мовою можна буде вільно поїхати в країни СНД, як із закордонним паспортом. **М. Мотюк** висловився інакше: «**Росіяни, які проживають в Україні і в Росії, добре розуміють мову українську, багато хто з них володіє нею. Шрифт і алфавіт майже ідентичні. Таким чином, зовсім немає потреби дублювати в паспорті запис російською мовою**».

Треба сказати, що марною була дискусія щодо записів російською мовою. «Винний» у цьому... Закон про мови. Відповідно до ст. 14 записи в паспорті і всіх офіційних документах робляться українською і російською мовами. Нагадаю: цей Закон приймали ще в 1989 році. І в назві зазначалося: «...в Українській РСР». Як стало відомо, сьогодні готують зміни й доповнення до нього. Очевидно, внесуть зміни й до ст. 14.

Під час обговорення на сесії спірним було й питання про прописку. Згідно із затвердженим положенням її не повинно бути в новому паспорті. Замість неї передбачено відмітки про реєстрацію місця проживання.

Тепер, шановні читачі, ви, мабуть, зрозуміли, куди вивів слід журналістського розслідування? Підкажу. Спершу до Кабінету міністрів, де перший проект положення зазнав таких змін, і до народних депутатів. До тих, котрі висловлювалися за те, щоб у паспорті залишився запис «національність», але не змогли переконати в цьому інших.

А ще розслідування наводить на ось таку думку. Як часом легко, поспішно, байдуже й безвідповідально приймаються ще у нас різні рішення! Минає небагато часу, і їх знову переробляють, змінюють. Може, й через це ми так кепсько живемо?

— Виготовлення нового паспорта через відсутність необхідної матеріальної бази, брак спеціальних матеріалів ще не розпочали, — повідомив мені начальник Держзнаку України Л. Ямковий.

То, може, й справді, як вимагають читачі, слід виправити помилки сьогодні? Доки не пізно. Бо, хоч би там що, але обійдеться це дешевше, ніж переробляти.

І ще одне зауваження проситься на сторінку. Не видно, щоб, будуючи нову, незалежну, правову державу, ми враховували думку громадян своєї ж країни. Для чого ж тоді було город городити з незалежністю?

Яків ГАЛЬЧЕНКО,
редактор відділу листів і соціологічної інформації «Голосу України».

ПОНЕДІЛОК

1 березня

І ПРОГРАМА УТ

16.00 УТН.
16.10 Для дітей. Вулик.
16.30 Док. фільм «33-й... Свідчення очевидців».
17.30 Сім «Я».
18.00 Музичні подорожі. Козацька застава. Концертна програма.
9.00 УТН.
19.20 Творче об'єднання «Громада» представляє: «Візитна картка», «Добрий знак», «Аргументи вчорашнього», «Четверта влада».
20.20 Серенада для струнних.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.25 Акценти.
21.40 «Ми просто йшли: у нас нема зерна неправди за собою...». Кінорежисер К. Муратова.
22.10 Худ. фільм «Астенічний синдром».
0.45 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.20 Мультфільм.
8.40 Авторська програма В. Молчанова.
9.25 Брейн-ринг.
10.30 Гол.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Телемікст.
15.10 «Аліса в Країні чудес». Мультфільм. 1 серія.
15.20 Вибір-200.
16.05 Стартінейджер.
16.50 Технодром.
17.00 Новини.
17.25 НЕП.
17.55 Зоряний час.
18.35 Гол.
19.10 Прем'єра худ. телесеріалу «Горячев та інші». 5 серія.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Азбука власника.
20.50 Прем'єра худ. телесеріалу «Горячев та інші». 6 серія.

«Нова студія» представляє:

21.20 Прес-клуб.
23.00 Новини.
23.20 Євгеник.
23.35 Джем-сейшн.
0.20 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, ІІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Мульти-пульти.
8.05 Цілком таємно.
8.55 Ранковий концерт.
9.10 Золота шпора.
9.40 К-2 представляє: «Фрак народу».
10.30 Рек-тайм.
11.00 «Мрія в іншому ключі». Худ. фільм.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
15.30 Там-там-новини.
15.45 Студія «Рост». Старий млин.
16.15 ТрансРосефір.
17.00 Спасіння-911.
18.00 Ключ на старт.
18.20 Бізнес у Росії.
18.45 Київська панорама.
19.05 Візитка. Катерина Вороненко.
19.10 Мультфільм «Пригоди Кадішона». 7 і 8 серії.
19.30 СІТ-3.
19.40 Ток-мюзик шоу.
20.05 Які ми?
20.10 Худ. фільм «Кохай і вір». (Індія).
22.30 СІТ-3.
22.40 Фортуна. Комерційний випуск.
22.50 Прем'єра циклу «Світогляд-XXI».
23.10 Лантух солі.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

14.00 Мультфільми.
14.15 Худ. фільм «Пропав друг».
15.45 Відеомузика.
16.00 Дитяча година (з уроком англійської мови).
19.00 Мультфільми.
19.15 Худ. фільм «Щит і меч». 1 серія.
20.40 Відеомузика.
21.00 Худ. фільм «Шукачі пригод».

ВІВТОРОК

2 березня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.00 Кінопроба. Телегра.
9.05 Худ. фільм «Зломщик».
10.35 Шкільний екран. 10 кл. Основи інформатики і обчислювальної техніки. Поняття допоміжного алгоритму. Послідовна побудова алгоритму.
11.05 Доброго вам здоров'я. Відповіді на листи телеглядачів.
11.35 Фільм-концерт «На Волині музики грають».
12.00 УТН.
12.10 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 69 серія.
16.00 УТН.
16.10 І сопілка, і цимбали. Виступ фольклорних дитячих колективів на святі «Червона калина».
16.40 Освітній канал. Нові правила прийому до вузів. Золоті ворота. Лабіринти історії.
17.45 Мультфільм «Сонячний зайчик».
18.00 На здобуття Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка 1993 р. Леопольд Ященко.
19.00 УТН.
19.20 Депутатський канал.
19.55 Кубок МХЛ. 1/8 фіналу.
20.40 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.20 Спорткур'єр.
21.35 Україна і світ.
21.55 Молодіжна студія. «Фантон».
22.40 Худ. телефільм «Пригоди принца Флорізеля». 1 серія.
23.45 Хіт-парад «12 мінус 2». Передача 1.
0.45 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.20 Кідді-відді.
8.35 Прем'єра худ. телефільму «Ріка брехні». 10 серія.
9.35 Мініатюра.
9.50 «Горячев та інші». Худ. телесеріал. 5 і 6 серії.
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
11.20 Ж. Сіменон. «Мегре у міністра». Телевистава. Частина 1.
12.35 «Своя земля». Худ. телефільм.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Діловий вісник.
14.40 Світ грошей Адама Сміта.
15.10 Блокнот.
15.15 «Аліса в Країні чудес». Мультфільм. 2 і 3 серії.
15.35 Зустрічі для вас. Журнал «Москва».
16.20 Асоціація дитячого телебачення. IV фестиваль дитячої естрадної пісні.
17.00 Новини.
17.25 Телеканал «Останкіно» представляє програму «Знайомі незнайомці».
17.50 Фотографія на обкладинці. Теленарис.
18.00 Прем'єра худ. телефільму «Ріка брехні». 10 серія.
18.55 Тема.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Репортаж ні про що.
20.55 Футбол. Кубок володарів кубків. 1/4 фіналу. «Фейєноорд» (Голландія) — «Спартак» (Москва).
23.00 Новини.
23.25 «Л-клуб».
0.10 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Момент істини.
8.50 Дозвілля. Під знаком Риби.
9.05 Музика крупним планом. Зірки світової оперної сцени на Красній площі у Москві.
10.20 Наш сад.
10.35 Телекросворд.
11.05 «Вогні великого міста». Худ. фільм.
12.30 Мульти-пульти.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
15.30 Там-там-новини.
15.45 Зігрійте вашим добром.
16.15 ТрансРосефір. Європа—Азія.
17.00 Хранителі істини. «На вогник у старе село».
17.30 Живопис стародавнього Пскова.
17.45 Е. Гріг. «Норвезькі мелодії».
18.00 На сьомій сесії Верховної Ради України.
18.55 Київська панорама.
19.15 «Хіала» інформує.
19.25 Прем'єра худ. телефільму «Санта-Барбара». 138 серія.
20.15 На сесії Верховної Ради України.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

14.00 Мультфільми.
14.15 Худ. фільм «Нові казки Шахерезади».
16.20 Музична пауза.
16.25 Алгоритми.
19.10 Мультфільм.
19.20 Худ. фільм «Щит і меч». 2 серія.
21.10 Відеомузика.
21.20 Худ. фільм «Чи не це життя, чорт забирай?».

СЕРЕДА

3 березня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.00 Свічадо.
8.50 Молодіжна студія. «Фантон».
9.40 Мультфільм «Кругосвітня подорож Віллі Фога». 25 і 26 серії.
10.35 Шкільний екран. 11 кл. Основи інформатики і обчислювальної техніки. Прикладне програмне забезпечення ЕОМ.
11.00 А. Ешпай. Симфонія 7.
11.40 Шкільний екран. 10 кл. Українська література. Микола Хвильовий. «Мати».
12.10 УТН.
12.20 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 70 серія.
16.00 УТН.
16.10 Синтез.
16.30 Канал «Д».
17.30 Чемпіонат Європи з волейболу. Чоловіки. Збірна України — збірна Ізраїлю.
18.15 Муз. фільм «Відродження».
18.25 Прем'єра науково-популярного фільму «Громадянин вірнопідданий» («Укртелефільм»).
19.00 УТН.
19.20 За і проти.
19.50 Вперше на екрані УТ. Док. телефільм «Фантазії пана Леоніда». («Укртелефільм», «Укрвідео»).
20.15 Концерт духовної музики.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.20 Спорткур'єр.
21.35 Акценти.
21.50 Золоті ворота.
22.20 Худ. телефільм «Пригоди принца Флорізеля». 2 серія.
23.25 Хіт-парад «12 мінус 2». Передача 2.
0.30 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.20 Подивись, послухай.
8.40 Прем'єра худ. телефільму «Ріка брехні». 11 серія.
9.35 Мультфільм.
10.00 Футбол. Кубок володарів кубків. 1/4 фіналу. «Фейєноорд» (Голландія) — «Спартак» (Москва). 2 тайм.
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
11.20 Ж. Сіменон. «Мегре у міністра». Телевистава. Частина 2.
12.25 «Фруза». Худ. телефільм.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Телемікст.
15.10 Блокнот.
15.15 «Аліса в Задзеркаллі». Мультфільм. 1 і 2 серії.
15.40 Наш музичний клуб.
16.20 Прем'єра мультфільму «Літаючий будинок». 4 серія (США).
16.50 Технодром.
17.00 Новини.
17.25 Телеканал «Останкіно» представляє програму «Рік нашого життя».
17.50 Прем'єра худ. телефільму «Ріка брехні». 11 серія.
18.45 Мініатюра.
19.00 ТВ-версія.
19.40 Вечірня казка.
20.00 Новини.
20.40 Велика прогулянка.
21.20 Футбол. Ліга чемпіонів. ЦСКА — «Олімпік» (Марсель, Франція).
23.20 Новини.
23.40 Футбол. Ліга чемпіонів.
0.30 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Вітчизна моя. Перевтілення.
8.50 Паралелі.
9.05 Грає «Файн артс квартет» (США).
9.25 Вустами маляти.
9.55 Балет Санкт-Петербурга. М. Минков. «Розбійники».
10.40 «Бурда моден» пропонує...
11.10 «На війні, як на війні». Худ. фільм.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
15.30 Там-там-новини.
15.50 Студія «Рост». Тон-лабіринт.
16.20 ТрансРосефір. Далекий Схід.
17.05 Християнська програма.
17.35 Фільм-концерт «Не журись».
18.00 На сьомій сесії Верховної Ради України.
18.55 Київська панорама.
19.15 «Хіала» інформує.
19.25 Прем'єра худ. телефільму «Санта-Барбара». 139 серія.
20.15 На сьомій сесії Верховної Ради України.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.55 Мультфільми.
14.10 Худ. фільм «Ніхто не хотів помирати».
15.55 Музична пауза.
16.00 Слов'янський симфонічний оркестр. Диригент Душан Михайлович.
19.15 Мультфільми.
19.30 Худ. фільм «Щит і меч». 3 серія.
20.50 Відеомузика.
21.20 «Ленфільм» показує: «У моїй смерті прошу винити Клаву К».

ЧЕТВЕР

4 березня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.00 Худ. фільм «Кінець старих часів».
9.40 Надвечір'я.
10.40 «Барви». Свято народної творчості.
11.40 Док. фільм «Про Василя Єрошенка» («Укркінохроніка»).
12.00 УТН.
12.10 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 71 серія.
16.00 УТН.
16.10 Освітній канал. Українська література. Поезія О. Олеся. Світова література. О. Пушкін в Кам'янці.
17.10 «Спадщина». Архангело-Михайлівський жіночий монастир. Теленарис.
17.55 «Еники-беники». Телегра для дітей.
18.30 І слово виросте з любові.
19.00 УТН.
19.20 Право. Телерадіоканал.
20.15 Співає В. Шпортько.
20.45 На добраніч діти!
21.00 УТН.
21.20 Спорткур'єр.
21.35 Молодіжна студія «Гарт».
22.35 Худ. телефільм «Пригоди принца Флорізеля». 3 серія.
23.40 Яблуко спокуси.
0.10 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.20 Прем'єра худ. телефільму «Ріка брехні». 12 серія.
9.15 У світі тварин (з сурдоперекладом).
10.05 ...До шістнадцяти і старші.
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
11.20 Футбол. Ліга чемпіонів.
13.00 «Доміно». Худ. телефільм.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Телемікст.
15.10 Блокнот.
15.15 «Аліса в Задзеркаллі». Мультфільм. 3 серія.
15.25 42 хвилини танцю.
16.10 Правителі Росії: обличчя і відображення. Й. Сталін.
16.40 ...До шістнадцяти і старші. У перерві — 17.00 Новини.
17.45 Прем'єра худ. телефільму «Ріка брехні». 12, заключна, серія.
18.40 Азбука власника.
18.50 Театральний роман. Передача 1.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Лотто «Мільйон».
21.10 Фільми нашої пам'яті. «Приходьте завтра».
23.00 Новини.
23.25 Кафе-квартал.
0.15 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Студія «Нота бене».
8.50 Сам собі режисер.
9.20 Фестиваль пост-монтре.
10.20 Де Софія — тут і Новгород.
11.00 Худ. телефільм «Санта-Барбара». 138 і 139 серії.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
15.30 Там-там-новини.
15.45 Студія «Рост».
16.15 Нафта.
16.30 ТрансРосефір. Штрихи до портрета.
17.15 М-трест.
17.30 Телефільм «Херсон. Місто на Дніпрі».
18.00 На сьомій сесії Верховної Ради України.
19.05 Київська панорама.
19.25 Прем'єра худ. телефільму «Санта-Барбара». 140 серія.
20.15 На сьомій сесії Верховної Ради України.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

14.00 Мультфільм.
14.10 Худ. фільм «Шлях до причалу».
15.30 Відеомузика.
16.00 Перший тайм.
19.15 Мультфільми.
19.30 Худ. фільм «Щит і меч». 4 серія.
20.45 Відеомузика.
21.20 Л. Петрушевська. «Три дівчини в голубому». Спектакль.

П'ЯТНИЦЯ

5 березня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.00 Менора.
8.50 Зірки українського балету. С. Бондур.
9.30 Молодіжна студія «Гарт».
10.35 Шкільний екран. 10 кл. Фізика. Магнітні властивості речовини.
11.05 Муз. фільм «Композитор Геннадій Гладков».
12.00 УТН.
12.10 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 72 серія.
16.00 УТН.
16.10 Для маленької компанії. Мистецька програма для дітей.
17.10 «Довга дорога до Галича». Відеофільм.
18.25 Сад, город.
18.40 «Мій синій птах». Пісні українських авторів у виконанні Н. Дар.
19.00 УТН.
19.20 Урядовий вісник.
19.50 Акорди. Сонети Д. Павличка.
20.15 Грає група «Ер-джаз».
20.45 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.30 Спорткур'єр.
21.35 Літературно - мистецька студія «Основа». «Архіви... Люди... Долі...». Т. Шевченко. «І мертвим, і живим...».
22.20 Арт-майдан. 1. В. Шарує в. Лауреат конкурсу виконавців. 2. «Тризубий Стас». 3. Дж. Россіні. «Урочиста меса». 4. В. Жадько — переможниця конкурсу симф. диригентів у Санкт-Петербурзі. 5. Нова колекція.
23.50 Концерт єврейської народної пісні.
0.05 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.20 Фільм — дітям. «Бабуся для всіх».
9.25 С. Рахманінов. Рапсодія на тему Паганіні.
10.00 Клуб мандрівників (з сурдоперекладом).
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
11.20 Америка з М. Таратутою.
11.50 Т. Уільямс. «Татуйована троянда». Фільм-вистава МХАТу ім. Горького.
13.50 «Хлопчик і жабенятко». Мультфільм.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Бридж.
14.50 Бізнес-клас.
15.05 Блокнот.
15.10 «Аліса в Задзеркаллі». Мультфільм. 4 серія.
15.20 Фільм — дітям. «Бабуся для всіх».
16.25 Російські меценати.
16.30 Справа.
17.00 Новини.
17.25 Телеканал «Останкіно» представляє програму «Євразія: міфи і реальність».
17.45 Людина і закон.
18.15 Америка з М. Таратутою.
18.45 Поле чудес.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Людина тижня.
20.55 Прем'єра худ. телефільму «Грішний ангел».

«ВІД» представляє:

22.30 «Політбюро».
23.00 Новини.
23.20 Музобоз.
0.00 Автошоу.
0.15 Майданчик обозу. «Мамо, я тебе люблю».
1.15 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Тихий дім.
8.50 Дозвілля. ТБ-ательє.
9.05 Кіпрас Мажейка. Репортаж з «Малої Європи».
9.35 Танцювальний марафон.
10.20 Віла ворона.
11.05 Худ. телефільм «Санта-Барбара». 140 серія.
11.55 Пілігрим.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
15.25 Там-там-новини.
15.40 ТрансРосефір. Про конверсію з надією.
16.10 Програма «Ключ». «Сталін. До 40-річчя смерті вождя».
16.40 Бесіди в «Метрополі».
17.00 «Засланий на планету Земля». Худ. фільм. 1 серія.
17.50 «Вже сурми заграли». Фільм-концерт.
18.00 На сьомій сесії Верховної Ради України.
18.45 Київська панорама.
19.05 На сьомій сесії Верховної Ради України.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

15.00 Мультфільми.
15.15 Худ. фільм «Зимовий вечір у Гаграх».
16.55 Відеомузика.
17.15 «Нам дорога лише мить упізнань». В. Зайцев.
19.20 Мультфільм.
19.30 Худ. фільм «Подвиг розвідника».
21.05 Відеомузика.
21.20 Худ. фільм «Ім'я троянди».

СУБОТА
6 березня

І ПРОГРАМА УТ

10.50 Кінопрограма «У світі цікавого»
11.30 Наш гість «Діоген». Сербський фольклорно-етнографічний ансамбль.
12.00 Доброго вам здоров'я. Поради Зубицьких.
12.45 До 60-річчя страти В. Біласа і Д. Данилишина. «Смерть на світанні». Теленарис.
13.30 Відкритий чемпіонат України з тхеквандо.
14.05 Прем'єра науково-популярного фільму «Гагарін, я вас любила...». («Київнаукфільм»).
15.10 Мультфільм «Д'Артаньгав і троє псів мушкетерів». 15 і 16 серії.
16.00 Зона тривоги.
16.30 О. Забужко. «Інопланетянка». Теленарис.
17.15 Сонячні кларнети.
18.30 Наше коло.
19.00 УТН.
19.20 Хроніка МВС.
19.35 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 73 і 74 серії.
20.30 Рідна мова. Казки.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.25 Нічне рандеву. Концертна програма.
22.30 Вікно в Америку.
23.00 Худ. фільм «Біле прокляття».

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

7.40 Спорт-шанс.
8.10 «Марафон-15» — малятам.
8.35 ЕКО. Екологічний огляд.
8.50 Ельдорадо.
9.20 Автограф по суботах.
9.50 Очевидне — неймовірне.
10.20 Музичний кіоск.
10.50 Прем'єра док. фільму «Червоний космос». Фільми 2 і 3.
11.50 Росія, яку ми зберегли.
12.30 Соло.
13.00 Зустріч з художнім керівником Північного російського народного хору Н. Мешко.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.20 Прем'єра док. телефільму «Новели про демократію». Фільм 4.
14.55 Мультфільми «Ну, постривай». Випуски 5 і 6.
15.20 «Чи прийде князь зі Сходу?». Азіатський цикл С. Алексєєва.
15.45 Телемемуари.
16.15 Спортивна програма «Ультра — сі».
17.10 Червоний квадрат.
17.50 Щасливий випадок.
18.50 Худ. телефільм «Вогонь по своїх». (США).
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Прем'єра худ. телефільму «Королівська лава VII» (США).
21.40 Любов з першого погляду.
22.20 Вечірнє музичне кафе «Арс». У перерві — 23.00 Новини.
0.10 «100 С». Журналістське розслідування.
0.40 Футбол. На шляху до Уемблі.

II ПРОГРАМА УТ, III ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

10.10 Публіцистична програма «45».
10.55 Прем'єра мультфільму «Дораемон» (Японія). 25 серія.
11.10 Забуті імена. Зінаїда Гіппіус. Частина 2.
11.40 Кар'єра.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Пілігрим.
14.05 Мир дому твоєму.
15.05 К-2 представляє: «Зірки Америки».
15.35 Мир дому твоєму.
16.05 Футбол без кордонів.
17.00 Студія «Укртелефільм» представляє: ВІД «А» до «Я». З історії сіл і міст України.
18.00 Вустами маляти.
18.45 Київська панорама.
19.05 Візитка. Анатолій Бондаренко.
19.10 Мультфільм «Пригоди Кадіщона». 9 і 10 серії.
19.30 СІТ-3.
19.40 Вечір з «Роксоланою».
20.10 Хіт-рік.
20.40 «3×200».
21.00 Худ. фільм «В зоні особливої уваги».
22.30 СІТ-3.
22.40 Віннер — до...
22.50 Наш колега — пан Степан.
23.50 Віннер — після...

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.50 Мультфільми.
14.10 Худ. фільм «Легенда».
15.40 Відеомузика.
16.00 Азбука власника.
18.30 Мультфільми.
19.00 Худ. фільм «Кавказька полонянка».
20.30 Спеціальний випуск «35 хвилин джазу»: «У джазі тільки дівчата».
21.05 Худ. фільм «Красива жінка».

НЕДІЛЯ
7 березня

І ПРОГРАМА УТ

8.00 УТН.
8.10 Ритмічна гімнастика.
8.30 У неділю вранці.
9.30 І знову про дифтерію.
10.00 Телефільм «Сутність».
10.25 Таланти твої, Україно. Майстри мистецтв і художні колективи Запорізької області.
11.35 Телефан.
12.05 П. Чайковський. «Лускунчик». Балетна вистава.
14.00 Зичимо щастя.
15.00 УТН.
15.10 Село і люди.
16.00 На варті.
16.40 Канал «Д».
18.15 Свічадо.
19.00 УТН.
19.20 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 75 і 76 серії.
20.10 Р. Штраус. «Дон Жуан».
20.30 Мультфільм «Літаючий будинок». 11 серія.
21.00 Танц-клуб «С-Ві».
22.00 Будьте з нами. Інформаційна музична програма.
23.30 Худ. фільм «Дивний приклад жіночої помсти».

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

6.45 Тираж «Спортлото».
7.00 Година сили духу.
8.00 Центр.
8.30 З ранку раненько. Прем'єра мультфільму «Денвер — останній з динозаврів» (Франція).
9.00 Доки всі вдома.
9.30 Ранкова зірка.
10.20 Під знаком «Пі».
11.10 Прем'єра телефільму для дітей «Пригоди Чорного Красунчика».
11.35 «Недорожні нотатки, або Подорож з Соні у пошуках Америки». Передача 1.
12.00 Мультфільм.
12.20 Нові імена. Святковий концерт.
13.00 Прем'єра док. фільму «Підводна одіссея команди Кусто».
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.20 Діалог у прямому ефірі.
15.00 Клуб мандрівників.
15.50 Прем'єра мультфільмів «Каспер і його друзі» (Англія). «Справжні мисливці за привидами» (США).
16.50 Панорама.
17.30 Телелоція.
17.45 Новини.
18.05 Великий театр. Дні і вечори. Том 2.
19.05 Вперше на телеекрані. Худ. фільм «Приборкання непокірливого».
20.40 Московський кіно-хіт-парад.
20.55 Реклама.
21.00 Підсумки.
21.45 Спортивний уік-енд.
22.00 Матадор. Тиждень високої моди в Парижі. Частина 1.
23.00 Новини.
23.25 Хіт-майстер. «50×50». Олена Апіна.

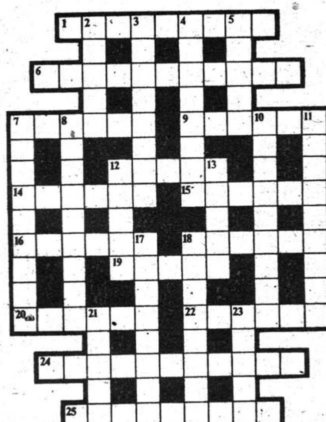
II ПРОГРАМА УТ, III ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.25 Баскетбольний огляд.
7.55 Програма «03».
8.25 Студія «Рост». Подовжений день.
8.55 Якщо вам після...
9.25 Телекросворд. Музбіржа.
9.55 Ати-бати...
10.25 Російська вілла в центрі Рима.
11.10 Час фортуни. Телелотерея.
12.10 З. Гіппіус. «Тройная безмерность дана поэту...».
12.40 Шість соток.
13.00 Вісті.
13.20 Не вирубати...
13.35 Кращі ігри НБА.
14.30 XX століття в кадрі і за кадром. «Від «Катюші» до «Бурана».
15.30 Познер і Донах'ю.
15.55 У світі тварин.
16.50 Чарівний світ Діснея. «Чорний плащ», «Нові пригоди Вінні-Пуха».
17.45 Муз. фільм «А. Вескі».
18.10 Яхад.
18.30 Обличчям до столиці.
19.00 Візитка. Олена Косяченко.
19.05 Мультфільми.
19.30 СІТ-3.
19.40 Візитка.
19.45 Мої друзі.
20.05 Сідай і дивись.
20.15 Обличчя Чилі.
20.25 Худ. фільм.
22.30 СІТ-3.
22.40 Візитка.
22.45 Містер Ікс.
23.15 І тільки футбол.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

12.25 Мультфільм.
12.35 Худ. фільм «Людина з бульвара Капуцинів».
14.05 Футбол. Ліга чемпіонів. «Порто» (Португалія) — «Мілан» (Італія).
18.40 Мультфільми.
19.00 Худ. фільм «Моя дочка».
20.40 Інформаційна програма «Рулетка».
21.00 Співає Хуліо Іглесіас.
22.00 Програма «Дія».
22.15 Зарубіжний кінозал «Фауст у спідниці». Кінокомедія.

КРОСВОРД

ПО ГОРИЗОНТАЛІ: 1. Гетьман нереєстрового козацтва, керівник народного повстання. 6. Славне колись козацьке містечко на Черкащині. 7. Безрукавний одяг. 9. Внутрішнє захоплення. 12. Дружина Калева в естонському народному епосі «Калевіпоег». 14. Територія навколо Балтійського моря. 15. Супутник Юпітера. 16. Нагайка з ремінців. 18. Місто в Бельгії, де зберігається «Мадонна» Мікеланджело. 19. Французький письменник-гуманіст. 20. Винахідник кулемета. 22. Персонаж знаменитої опери Д. Россіні. 24. Видатний український скульптор і кінорежисер. 25. Ринкова система виробництва та збуту.

ПО ВЕРТИКАЛІ: 2. Спортивний журнал. 3. Обмежувальний захід у міжнародному праві. 4. Богиня помсти у грецькій міфології. 5. Швейцарське місто, де в 1959 році було підписано греко-турецьку угоду про створення Республіки Кіпр. 7. Кормова суміш у гранулах. 8. Шанувальник. 10. Силач, герой українських народних казок. 11. Відомий український заводчик і меценат. 12. Представник давніх племен, що населяли північно-західну Італію. 13. Шведський інженер, який на кулі «Орел» вилетів на Північний полюс і загинув. 17. Народний герой. 18. Запалення країв повік. 21. Птах з пір'яними «вушками». 23. Французький скульптор, автор статуї Вольтера.

ВІДПОВІДІ НА КРОСВОРД, НАДРУКОВАНИЙ 19 ЛЮТОГО

ПРАВОРУЧ: 1. Сирин. 2. Роман. 3. «Комар». 4. Богун. 5. «Марія». 6. Наяда. 8. «Колос». 10. Регбі. 13. Мідія. 14. Овруч. 15. Азарт. 17. Карма. 19. Онікс. 20. Акція. 21. Кучер. 23. Рондо. 25. Русак. 26. Коран. 27. Шимон. 28. Ольга. 29. Олесь. 30. Крути. 32. Легар. 34. «Народ».

ЛІВОРУЧ: 1. Содом. 2. Русин. 3. Кодак. 4. «Базар». 7. Нація. 9. «Норма». 11. Реймс. 12. Нерві. 13. Мітра. 14. Оброк. 16. Яхонт. 18. «Чічка». 19. Орлик. 20. Ампір. 22. Савур. 24. Ярило. 25. Ретро. 26. Козак. 27. Шквал. 28. Одеон. 31. Кроль. 33. Невми. 35. Надир. 36. Аккад.

ГОЛОС УКРАЇНИ

ЗАСНОВНИК — ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Головний редактор Сергій ПРАВДЕНКО.

РЕДКОЛЕГІЯ: Анатолій ГОРЛОВ, перший заступник головного редактора; Олександр БІЛИК, заступник головного редактора; Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ, оглядач, завідуючий відділом культури; Борис СИДОРЕНКО, заступник головного редактора; Анатолій СОЛОНСЬКИЙ, редактор відділу кореспондентської мережі; Віталій СУДДЯ, відповідальний секретар.

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-89-61; 441-89-46; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44.

Рукописів не повертаємо.

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

☆ Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

☆ За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами.

Індекс 60955.

Загальний тираж 769.353.

Комбінат друку видавництва «Преса України».

252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Зам. 0311037.